

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΚΒ'

Μ. ΤΡΙΤΗ, 1 ΜΑΪΟΥ 1945

ΑΡΙΘ 3-4

ΤΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Τῆς Διευθύνσεως Αἱ μεγάλαι ἡμέραι.—Ὁ Σαβ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἰόρκης ἐν Ἀθήναις.—Τὰ μετὰ τὴν Βάρκιζαν.—Ἱστορικὰ τῆς Κάτοχῆς.—Π. Γ. Μπαρτσιώτου Ἡ Ἐκκλησία ἐνώπιον τῶν συγχρόνων προβλημάτων.—Γρηγορίου Παπαμιχαήλ Ἀκαδημεικοὶ Περίπατοι: Ἀπολογητικαὶ συζητήσεις περὶ τῶν ὑφιστάτων προβλημάτων. Περίπατος κ' περὶ Ἰσραήλ.—Α. Φυτράκη Τὸ φίλημα τῆς Ἀγάπης.—Παρατηρήσεων Στήλη: Φραγκλίνος Ρούτσελτ (†). Πῶς ὀμιλοῦν. Γερμανισμοὶ. Εἰς προσοχὴν. Τὰ στωπώμενα. Ἠθικὴ καὶ Πολιτικὴ.

ΑΙ ΜΕΓΑΛΑΙ ΗΜΕΡΑΙ

Τὴν προπασχάλιον ἑβδομάδα ἀποτελοῦν ἡμέραι μεγάλαι, πασῶν τῶν οἰωνδήποτε καὶ ἐξ οἰουδήποτε λόγου σπουδαίων ἡμερῶν μεγαλείτεροι, ὄχι διὰ τὸ μῆκος τῶν ἀσφαλῶς, ἀλλὰ, ὅπως λέγει ὁ θεῖος Χρυσόστομος, «ἐπειδὴ μεγάλα ἡμῖν γέγονεν ἐν αὐταῖς παρὰ τοῦ Δεσπότου τὰ κατορθώματα». Κατὰ τὰς ἡμέρας δηλονότι αὐτὰς ὁ χριστιανικὸς κόσμος ἀναμνησκεται πῶς κατελύθη τοῦ διαβόλου ἡ χρονία τυραννίς, διότι, τῆς κατάρως διαλυθείσης διὰ τοῦ σταυρικοῦ τοῦ Κυρίου θανάτου, τὸ χειρόγραφον τῆς ἁμαρτίας ἐσχίσθη, ἤρθη τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ, ἐπῆλθεν ἡ μεταξὺ τῶν ἄνω καὶ τῶν ἐπὶ τῆς γῆς εἰρήνευσις, καὶ τὸ ὄλον τοῦ Κυρίου ἔργον ὑπὲρ τοῦ ἀνθρώπου ἐκορυφώθη εἰς τὸν κατὰ τοῦ θανάτου θριάμβον διὰ τῆς Κυριακῆς Ἀναστάσεως. Εὐλόγως, λοιπόν, ἡ ἐκ τῶν μεγάλων τούτων ἡμερῶν ἀπαρτιζομένη ἑβδομάς λογίζεται κεφάλαιον πασῶν τῶν λοιπῶν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἑβδομάδων.

Εἰς τὸ κέντρον τῆς ἑβδομάδος ὑφούται ὁ Σταυρός, τὸ μέγιστον τοῦτο σύμβολον τῆς μεγίστης τῶν ἀντινομιῶν, τῆς ἀθθενείας ἅμα καὶ τῆς ἰσχύος. Τὸ ξύλον τέως τῆς ἐσχάτης ἀτιμίας καὶ τοῦ χειρίστου ὀνειδίου, διὰ τῆς σταυρώσεως τοῦ Κυρίου μετεβλήθη εἰς σύμβολον ὑψίστης τιμῆς καὶ δόξης, διότι, ἀφ' ἧς στιγμῆς ἐξέτεινεν ἐπ' αὐτοῦ ὁ Θεάνθρωπος τοὺς θεῖους βραχιονὰς Του, ἡ πρόφην αἰσχύνῃς καὶ κολάσεως ὑπόθεσις μετεβλήθη εἰς σύμβο-

λον θριάμβου καὶ ἐγκαυχήσεως, ὑπόθεσις σωτηρίας, πρᾶγμα τίμιον καὶ ποθεινόν, νικηφόρος σημαία χωροῦσα πρὸς κατακτήσεις πρωτοφανεῖς. Ἐπὶ τοῦ ξύλου τοῦ σταυροῦ εἶχον εὖρει τὸν θάνατον μυριάδες ἀνθρώπων. Οὐδενὸς ὅμως τὸ ὄνομα ἐκυρίευσεν τὴν Ἱστορίαν τῆς ἀνθρωπότητος, εἰ μὴ μόνον τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου. Ἀφ' οὗτου ἀνέβη ὁ Θεάνθρωπος ἐπ' αὐτοῦ, ἡ τέως ἀποτροπιαζομένη τὸ ὄνομά του ἀνθρωπότης ἔσπευσε καὶ πάντοτε προστρέχει πρὸς τὸ κήρυγμα τοῦ Σταυροῦ, ἐν βραχεῖ δ' ἐκράτησε τοῦτο ἐφ' ὅλης τῆς οἰκουμένης, παρὰ τὰ παρεμβαλλόμενα ἐκάστοτε μεγάλα ἐμπόδια, μάλιστα δέ, ὅσον περισσότερα εὗρισκε πρὸ αὐτοῦ τὰ κωλύματα ὁ Σταυρὸς τοῦ Κυρίου, τόσον περιφανέστερας καὶ ἦρε τὰς νίκας.

Ὁ Σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ ἀποτελεῖ τὴν δέσιν καὶ ἅμα τὴν λύσιν μιᾶς τραγωδίας, συγκινητικωτέραν τῆς ὁποίας δὲν γνωρίζει ἡ ἀνθρωπότης. Εἶνε ἡ τραγωδία τῆς ἀπορρίψεως, τῆς ἀποκηρύξεως ὑπ' αὐτῶν τῶν οἰκειῶν. «Εἰς τὰ ἴδια ἤλθε, καὶ οἱ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον». «Ἐν τῷ κόσμῳ ἦν, καὶ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ ὁ κόσμος αὐτὸν οὐκ ἔγνω». Ὁ τοσοῦτου ἀπολαύσας πλοῦτου χαρίτων λαὸς ἐκραύγασε «σταύρωσον!», καὶ οἱ ἐπὶ τόσον χρόνον συμβιώσαντες μετ' αὐτοῦ μαθηταί, ὅταν ἠτένισαν τὸν Σταυρόν, ἐτράπησαν εἰς φυγὴν. Ἐπιπερισσότερον: «οὐκ οἶδα τὸν ἀνθρώπον». «Οὐκ εἰμι ἐξ αὐτῶν ἀνθρώπων, οὐκ οἶδα ὃ λέγεις»...Καὶ νύσσει δριμύτατα αὐτὰ τῆς ψυχῆς τὰ βάθη ἡ τραγωδία αὐτῆ τῆς ἐγκαταλείψεως τίνος, καὶ ὑπὸ ποίων; καὶ μετὰ ὁποῖα καὶ πόσα;

Ἐπάνω ὅμως εἰς αὐτὸ τὸ κορυφωμα τῆς ὀδύνης, ἐπέρχεται ἡ λύσις τοῦ πόνου τῆς τραγωδίας. Μετὰ τὴν ἀγιονίαν τοῦ κήπου τῆς Γεθσημανῆς καὶ τὰς ἐνόρκους ἀρνήσεις, ἔρχεται ὁ ἀλέκτωρ νὰ ἀνοίξῃ μετὰ τὴν φωνὴν του τὰς πηγὰς τῶν δακρῶν. Μετὰ τὴν ψυχικὴν τρικυμίαν ἀπλοῦται ἡ ἀκύμαντος γαλήνη, καὶ τὴν διαβρωτικὴν θλίψιν διαδέχεται ἡ ἀνα-

πτεροῦσα χαρὰ καὶ ἡ ἀγαλλίασις. Μετὰ τὸν Σταυρόν, ἡ Ἀνάστασις. Μετὰ τὸν θάνατον, ἡ ζωὴ. Μετὰ τὸν ἐνταφιασμόν, ὁ κενὸς τάφος, τὸ Πάσχα τῆς ἀφθαρσίας.

Τὰς μεγάλας ἡμέρας τῆς προπασχαλίου ἑβδομάδος ἐπιστέφει ἡ μεγίστη πασῶν, ἡ καὶ κεφαλὴ των, ἡ κλητὴ καὶ ἀγία ἡμέρα, ἡ βασιλις καὶ κυρία. Ἡ ἡμέρα τοῦ Πάσχα. Εἶπε τὸ πρῶτον μετὰ τὴν τελευταίαν τετραστὴ δουλείαν Πάσχα, πού θὰ ἐορτάσωμεν οἱ Ἕλληνες ἐν ἐλευθερίᾳ. Λαμπρυνθῶμεν τῇ πανηγύρει, λοιπόν, καὶ ἀλλήλους περιπτυσθῶμεθα, καὶ εὐχαριστήσωμεν τὸν ἐκ νεκρῶν ἀναστάγια Κύριον ἡμῶν καὶ Θεόν, ὅτι, μετὰ τὸν πόνον τῆς συγχρόνου Γεῦσημανῆς, ἤξιώσε τὸν πιστόν του λαὸν νὰ ἐορτάσῃ τὸ κατ' ἔξοχὴν τερπνὸν Πάσχα, τὸ Πάσχα τῆς ἐλευθερίας.

Ο. ΣΕΒ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΥΟΡΚΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Τῇ προπαραελθούσῃ Τετάρτῃ (18) ἀφίκετο ἀεροπορικῶς εἰς Ἀθήνας προερχόμενος ἐξ Ἰταλίας ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ὑόρκης, Πριμάτος τῆς Ἀγγλίας καὶ Μητροπολίτης, Σεβ. Ἐβρουακου Κύριλλος Garbeit, ὃν ὑπεδεχθῆσαν ὁ Ὑπουργὸς τῆς Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ τῶν Θεσησκευμάτων κ. Δ. Μπαλᾶνος, ὁ ὑφυπουργὸς Τύπου καὶ Διαφωτισμοῦ κ. Δ. Ζακυθῆνος, ὁ ὑφυπουργὸς τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου κ. Γ. Λαμπρινόπουλος, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἐοδόσης καὶ ἄλλοι ἐπίσημοι. Ἄμα τῇ ἀφίξει, ἡ Α. Σ. προσῆλθεν εἰς ἐπίσκεψιν τοῦ Μακαριωτάτου Ἀντιβασιλέως, ὅστις ἐδεξιώθη αὐτὴν μετὰ μεγάλης ἐγκαρδιότητος, περὶ τὴν 12.30 δὲ τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἐτελεσθῆ ἐν τῷ καθεδρικῷ ναῷ Δοξολογία, τελεταρχοῦντος τοῦ Μακαριωτάτου, συνοδουμένου ὑπὸ τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Ὑόρκης, περιβεβλημένου τὰ ἀρχιερωτικά αὐτοῦ ἄμφια. Κατ' αὐτὴν ἀνεπέμφθησαν οὐσίαις ὑπὲρ σωτηρίας καὶ ἀντιλήψεως τῶν ηνωμένων ἐν τῷ ἱερῷ ἀγῶνι ἔθνων καὶ τῆς οὐρανόθεν βοήθειας καὶ νίκης αὐτῶν, ὑπὲρ τῶν αἰχμαλώτων, τῶν ἐν ἐξουσίαις καὶ φυλακαῖς καὶ πονηραῖς δουλείαις ὄντων, εἰρηνικῆς ἐπανόδου ἐκάστου εἰς τὰ οἰκεία μετὰ χαρᾶς καὶ ὑπὲρ πάσης ψυχῆς χριστιανῆς θλιβομένης καὶ καταπονουμένης, ἡμεῖς δ' ἐγενετο ὑπὸ τῆς Α. Μ. τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ὅπως ὁ Κύριος εἰρηνευσῇ τα πλήθη τοῦ λαοῦ Του, διασκεδάσῃ τα σκάνδαλα, καταργήσῃ τοὺς πολέμους καὶ καταβάλῃ τὸ φρούραγμα τῶν δούλων Αὐτοῦ «ἵνα ἤρμεον καὶ ἡσύχιον βίον διάγωμεν ἐν ἀγάπῃ καὶ δικαιοσύνῃ καὶ πάσῃ εὐσεβείᾳ καὶ σεμνότητι». Εἰς τὴν Δοξολογίαν παρεστησαν ὁ Πρόεδρος τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου μετὰ τῶν Ὑπουργῶν, τὰ μέλη τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἐν παρατάξει ἔξωθεν καὶ ἐκατέρωθεν τῆς ὥραιας Πύλης, ὁ Κοσμητὼρ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς μετὰ τῶν καθηγητῶν

αὐτῆς, ὁ στρατηγὸς Scobi μετὰ τοῦ Ἐπιτελείου του, ἡ Α. Ε. ὁ ἄγγλος Προσβευτῆς καὶ πολλοὶ ἐπίσημοι.

Μετὰ τὸ πέρας τῆς Δοξολογίας ἡ Α. Μ. ὁ Ἀντιβασιλεὺς προσεφώνησεν ἀπὸ τοῦ θρόνου τὸν ἄγγλον Ἱεράρχην ὡς ἀκολουθῶς :

Σεβασμιώτατε,

Πρὸ δέκα ἔξ ἀκριβῶς ἐτῶν ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος εἶχε τὴν εὐτυχίαν νὰ δεξιωθῇ τὸν Σεβασμιώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Καντερβουρίας καὶ Πριμάτον τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας, ἡ δ' ἐπίσκεψις ἐκεῖνη παρέσχε τὴν εὐκαιρίαν εἰς θερμὰς ἐκδηλώσεις φιλαδέλφου ἀγάπης μεταξύ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν. Ἡ ἐποχὴ ἐκεῖνη ἦτο διάφορος ἤτο ἐποχὴ εἰρηνικῆς προσόδου καὶ ἐργασίας, σὲν ἐφαντάζετο δὲ κανεῖς, ὅτι, μετὰ τὸ πικρότατον μάθημα τοῦ πρώτου μεγάλου πολέμου, ὁ κόσμος θὰ ἀπεδεικνύετο, τόσον ταχέως, ἐπιλήσιμων τῆς ἐντολῆς τῆς Ἀγάπης καὶ θὰ ἐρριπτετο καὶ πάλιν εἰς νέον, φρικτότερον, ἀδελφοκτόνον σπαραγμόν.

Σήμερον, δέκα ἔξ ἔτη θραδύτερον, δεξιουμεθα εἰς τὸν ἱερον τοῦτον Οἶκον τοῦ Θεοῦ μίαν τῶν κορυφῶν τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας καὶ ἓνα τῶν διαπρεπεστάτων Ἱεραρχῶν τῆς καθόλου Ἐκκλησίας τοῦ Κυρίου καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ. Αἱ συνθήκαι εἶνε ριζικῶς διάφοροι ἀπὸ τότε. Ἡ ἀνθρωπότης ἀγωνιᾷ ὑπὸ τὸν ἐφιάλτην τοῦ αἵματος, καὶ τὰ δύο χριστιανικά ἔθνη, τῶν ὁποίων αἱ Ἐκκλησίαι συναντῶνται σήμερον ἐν τῇ κοινῇ πρὸς τὸν Κύριον δεήσει, προχωροῦν, ἀνὰ μέσον τῆς τρομερᾶς ἀνθρωποφαγῆς, πρὸς τὸν τελικὸν θρίαμβον τοῦ Δικαίου ἐν πίστει ἀμεταθέτῳ πρὸς τὰ Ἰδεώδη τοῦ ἀγῶνός των. Καὶ τὰ Ἰδεώδη αὐτὰ εἶναι ἀκριβῶς ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ὁ Λυτρωτῆς διεκνήρυξε, κατὰ τὴν ἐπιφάνειάν Του ἐπὶ τῆς γῆς, πρὸς τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων.

Ἀπὸ κοινοῦ ἐπεκαλέστημεν εὐλαδῶς τὴν κραταιὰν ἀντίληψιν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου καὶ τῆς τῶν πάντων ἐνώσεως ἐν πνεύματι ὁμονοίας καὶ ἀγάπης μεταξύ τῶν λαῶν τῆς δεινῶς δοκιμασθείσης ἀνθρωπότητος. Εἶθε ὁ Πανάγαθος Θεὸς νὰ ἐπακούσῃ τῶν δεήσεων ἡμῶν, ν' ἀποστείλῃ καὶ πάλιν ἡμέρας αἰθρίας, κατευθύνῃ δὲ τὰς Ἀγίας Αἰούλου Ἐκκλησίας εἰς τὸ ἔργον τῆς εἰρηνεύσεως καὶ συνδιαλλαγῆς τῶν καθῶν, ἔργον ἐπίπονον, ἀλλὰ καὶ σωτήριον, τὸ ὁποῖον ὀφείλουσαν νὰ ὀργανώσωσαν ἀπὸ τῆς ἐπαύριον τῆς διαγραφομένης ἡδῆ ὀριστικῆς Νίκης.

Σεβασμιώτατε,

Δοκιμάζω ἀληθινῶν ἀγαλλίασιν καὶ εἰμαι θαυμάσια εὐγνώμων πρὸς τὸν Παντοδύναμον, διότι μοι ἐπέτρεψε τὴν ἰδιαιτέραν χαρὰν τῆς στιγμῆς αὐτῆς, καθ' ἣν ἔχω τὴν εὐκαιρίαν ν' ἀπευθύνω πρὸς τὴν Ὑμετέραν Χάριν ἐξ ὀνόματος καὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ εὐσεβοῦς ἐλληνικοῦ λαοῦ, τὸ «ὡς εὐπαρέστη» εἰς τὴν φιλόξενον πόλιν τῶν Ἀθηνῶν, νὰ χαιρετίσω δὲ, ἐν τῷ προσώπῳ τῆς Ὑμετέρας Χάριτος, ἐν ἀγάπῃ πολλῇ, τὴν Ἀγγλικανικὴν Ἐκκλησίαν.

Ἡ Α. Σ. ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ὑόρκης ἀπαντῶν ἐξέφρασε μεγάλην χαρὰν ἐπὶ τῷ ἀγαθῷ ταύτῃ εὐκαιρίᾳ

τῆς συναντήσεως μετὰ τῆς Α. Μ. τοῦ Προκαθημένου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ Ἀντιβασιλέως, διατρυνώσας δὲ τὴν ἐγκαρδιότητα τῶν συνδεόντων τὰς Ἐκκλησίας Ἑλλάδος καὶ Ἀγγλίας στενῶν δεσμών, ἀνέγνω γράμμα κοινὸν τοῦ τε Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Καντουαρίας Γοδεφρίδου καὶ αὐτοῦ πρὸς τὸν Μακαριώτατον, ἔχον οὕτω :

ΤΗ, ΑΥΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΤΗΤΙ,
ΤΩ, ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΩ, ΑΘΗΝΩΝ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ,
ΤΩ, ΚΑΙ ΑΝΤΙΒΑΣΙΛΕΙ,

ΚΦ ΚΦ ΔΑΜΑΣΚΗΝΩ,

Ἀγαπητὲ ἐν Χριστῷ Ἀδελφέ,

Μετ' ἰδιαζούσης χαρᾶς γράφομεν τόδε τὸ χαιρετιστήριον μήνυμα, ὅπερ ὁ ἕτερος ἐξ ἡμῶν θὰ ἔχῃ τὸ μέγα εὐτόχημα νὰ παρουσιάσῃ τῇ Ὑμετέρᾳ Μακαριότητι.

Μετὰ θαθείας συμπαθείας παρηκολουθήσαμεν τὰ δεινὰ τοῦ Λαοῦ τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη τῆς ἐχθρικής κατοχῆς καὶ ἠρώσθημεν ἐμπνευσιν ἐκ τοῦ πατριωτισμοῦ καὶ τῆς εὐσταθείας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος, ἐν ἰστίαις πρὸς τὸν ἐνὰ Κύριον, τὸν Σωτῆρα ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν. Συμμερίζομεθα μεθ' ἑλῶν τῶν ἡμετέρων συμπατριωτῶν τὸν θαυμασμόν, ὃν διήγειρε τὸ πνεῦμα τῆς ἀντιστάσεως, τὸ ὁποῖον ἐδειξεν ὁ Ἑλληνικὸς Λαὸς ἐν ταῖς ὥραις τῶν βαθυτάτων ταλαιπωριῶν ἐκ τῶν ἐπιθέσεων δολίων ἐπιδρομῶν.

Ἰδίως ἐθαυμάσαμεν τὴν συμβολὴν τὴν γενομένην πρὸς τὸν Ὑμέτερον Λαόν διὰ τῶν εὐσταθῶν προσπαθειῶν καὶ τῆς ἐμπνευσμένης ἀρχηγίας τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος. Δεόμεθα, ὅπως ἡ Ἑλλάς ὑπὸ τὴν Ὑμετέραν ἡγεσίαν ἐπιτύχῃ καὶ πάλιν τὴν εὐήμεριαν ἐν πνεύματι ἐνότητος καὶ ἀγάπης καὶ ὅπως ἀναλάβῃ τὸ καθήκον τῆς ἀνοικοδομήσεως ἐν ἀρμονίᾳ μετὰ τῶν Συμμάχων αὐτῆς, ἀκούσα καὶ αὐτῆς τὴν ἐλευθερίαν ἐκείνην, ἣτις ἔσται θὰ παραμένῃ συνδεδεμένη μετὰ τοῦ ὀνόματος τῆς Ἑλλάδος.

Προσδοκῶμεν τὸν χρόνον, καθ' ὃν στενὴ ἐπαφὴ θὰ καταστῇ δυνατὴ νὰ ἐπαναληφθῇ καὶ πάλιν μετὰ τῆς Ὀρθόδοξου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀγγλίας, καὶ ἔχομεν οὖν ἐλπίδος, ὅτι, αὐξάνουσαι ὁμοῦ ἐν ἀγάπῃ καὶ κατανοήσει, αἱ ἡμέτεραι Ἐκκλησίαι, θὰ δυνηθῶν νὰ συμβάλουν εἰς τὸ πνεῦμα ἐκεῖνο τῆς ἐνότητος, ἐκ τοῦ ὁποῦ ἐξαρτᾶται ἡ μέλλουσα εἰρήνη καὶ εὐμερὶα τῆς ἀνθρωπότητος.

Ἐν τέλει ἐξαιτούμενοι τὰς Ὑμετέρας πρεσβεχάς, ὡς καὶ τὰς τοῦ Ὑμετέρου Λαοῦ, δι' ἡμᾶς καὶ τὴν ἡμετέραν Ἐκκλησίαν τῆς Ἀγγλίας, εὐχόμεθα, ὅπως αἱ εὐλογίαι τοῦ Παντοδυνάμου Θεοῦ ᾧ: διηνεκῶς μετὰ τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος, τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Λαοῦ, τῶν ἐμπειπιστευμένων εἰς τὴν Ὑμετέραν μέριμναν.

Τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος πιστότατοι καὶ λίαν ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ ἐν Χριστῷ.

Ο ΚΑΝΤΟΥΑΡΙΑΣ ΓΟΔΕΦΡΙΔΟΣ

Ἀρχιεπίσκοπος Καντουαρίας
Πριμᾶτος πάσης Ἀγγλίας
καὶ Μητροπολίτης

Ο ΕΒΟΡΑΚΟΥ ΚΥΡΙΛΛΟΣ

Ἀρχιεπίσκοπος Ὑόρκης
Πριμᾶτος Ἀγγλίας
καὶ Μητροπολίτης.

Μετὰ τοῦτο ἦ τε Α. Μ. καὶ ἡ Α. Σ. ἐξεληθόντες τοῦ ναοῦ ἀπῆλθον μεθ' ἧς ἐπισημότητος καὶ προσήλθον, τῇ δ' ἐσπέρᾳ ὁ Μακαριώτατος Ἀντιβασιλεὺς παρέ-

Ἡ Α. Μ. ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀντιβασιλεὺς
καὶ ἡ Α. Σ. ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ὑόρκης
μετὰ τὴν δοξολογίαν.

θηκε πρὸς τιμὴν τοῦ Σεβ. Ὑόρκης δεῖπνον. οὗτινος μετέσχον καὶ τὰ μέλη τῆς Ἱ. Συνόδου, ὁ Ὑπουργὸς τῆς Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Ὀργανισμῶν, οἱ ἀρχηγοὶ τῶν ἐνόπλων ἀγγλικῶν δυνάμεων, οἱ ἐξοχ. Πρεσβεῦται Ἀγγλίας καὶ Ἀμερικῆς, ὁ παρὰ τῇ Ἱ. Συνόδῳ Σύμβουλος τῆς Ἐπικρατείας, καὶ ἄλλοι ἐπίσημοι. Τῇ δὲ προπαραελθούσῃ Παρασκευῇ (20) περὶ τὴν 5 μ.μ. ὁ Σεβ. Ὑόρκης προσελθὼν εἰς τὸ μέγαρον τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ἐπεσκέφθη τὴν Ἱερὰν Σύνοδον, παρισταμένον καὶ τινῶν ἐκ τῶν παρεπιδημούντων ἐν Ἀθῆναις ἀρχιερέων. Τῇ δ' ἐσπέρᾳ τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἡ Α. Μ. ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀντιβασιλεὺς παρέθηκεν ἐν τῷ μεγάρῳ τῆς Ἀντιβασιλείας δεῖπνον, οὗτινος μετέσχον μετὰ τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας κ. Δ. Μπαλάνου καὶ οἱ καθῆκται τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, οἵτινες ἔσχον τὴν εὐχάριστον εὐκαιρίαν νὰ κοινολογήσωσι μετὰ τῆς Α. Σ.

Περὶ τὴν μεσημβριαν τῆς ἐπομένης (21) ἡ Α. Σ. ἐπισκερθεῖσα τὸ Πανεπιστήμιον ἐν συνοδείᾳ τοῦ Ὑπουργοῦ κ. Δ. Μπαλάνου καὶ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἐδέσσης κ. Παντελεήμονος, ἐγένετο δακτὴ ὑπὸ

τοῦ Πρωτάνεως κ. Ι. Πολίτου καὶ τῶν καθηγητῶν αὐτοῦ. Ὁ Πρωτάνης προσφωνῶν τὴν Α. Σ. ὑψήθη αὐτῇ τὸ «ὡς εὖ παρέστη» εἰς τὸ Ἀνώτατον ἑλληνικὸν Λιδακτήριον, ἐξεφράσε τὴν χαρὰν, ἣν αἰσθάνεται τὸ Πανεπιστημιακὸν σῶμα ἐπὶ τῇ επιδειχθείσῃ εἰς αὐτὸ τιμῇ, ἐξῆρε τοὺς δεσμούς, οἵτινες εὐτυχῶς συνδέουσι τὸ ἑλληνικὸν καὶ τὸ ἀγγλικὸν ἔθνος, ἐξεφράσε τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους δι' ὅσα ὑπὲρ αὐτοῦ ἐπραξε καὶ πρῶται ἡ μεγάλη αὐτοῦ φίλη Ἀγγλία, ἐτόνισε δὲ τὴν βεβαιότητα ὅτι καὶ εἰς τὸ μέλλον θὰ περιβάλλῃ αὐτὸ διὰ τῆς πολυτίμου αὐτῆς προστασίας, εὐνοοῦσα τὴν ἰκανοποίησιν παντῶν τῶν ἔθνικῶν δικαίων τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Ὑδρόνης λίαν συγκεκινημένος ὑψαρίσθησε θερμῶς ἐπὶ τῇ γενομένῃ εἰς αὐτὸν ὑποδοχῇ, ἐξεφράσε δὲ τὴν λύπην του ἐπὶ τῷ ὅτι ἠγνοεῖ τὴν σύγχρονον ἑλληνικὴν ἵνα διαδηλώσῃ δι' αὐτῆς τὰ αἰσθημάτων του, προσέθηκε δὲ ὅτι, καίτοι ἐννοεῖ τὴν ἀρχαίαν καὶ δύναται ὀλωσθήποτε νὰ χειρισθῇ αὐτήν, δὲν ἀποιολεῖ ὅμως νὰ τὸ πράξῃ εὐρισκόμενος ἐν τῷ μέσῳ πυκνῆς ὀμηγύριως τοσοῦτων ἑλληνιστῶν. Μετὰ τοῦτο ἡ Α. Σ. ἐκφράσασα τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἐπισκεφθῇ καὶ ἄλλα τοῦ Πανεπιστημίου διαμερίσματα, ὠδηγήθη εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν τῶν τελετῶν, τοῦ ἑλληνικοῦ ρυθμοῦ τῆς ὁποίας ἐξῆρε τὸ ἐπιβλητικὸν κάλλος, εἶτα δὲ ἐπεσκέφθη τὸ Θεολογικὸν Σπουδαστήριον, ἐνθα ἐγένετο δεκτὴ ὑπὸ τῶν καθηγητῶν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς, μεθ' ἧς προπεμπομένη ὑπὸ τοῦ Πρωτάνεως καὶ τῶν καθηγητῶν μετέβη εἰς ἐπισκεψίαν τῆς Ἀκαδημίας, ὅπου ἐδεξιώθησαν αὐτὸν ὁ Πρόεδρος αὐτῆς καὶ ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς μετὰ καὶ ἄλλων ἀκαδημαϊκῶν.

Εἰς τὴν Α. Σ. ἀπερχομένην ἐξ Ἀθηνῶν ὁ Μακαριώτατος Ἀντιβασιλεὺς ἐπέδωκε τὸ ἀκλόουθον γράμμα ἀπαντητικὸν τοῦ κοινοῦ τῶν δύο ἄγγλων Ἀρχιεπισκόπων πρὸς Αὐτὸν γράμματος :

† Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΑΘΗΝΩΝ ΚΑΙ ΠΑΡΗΣ
ΕΛΛΑΔΟΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΒΑΣΙΣΕΥΣ

Πρὸς τὰς Ἀδελφῶν Χάριτας

Τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Καντοναρίας, Τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Ἑβροῦ, Πρωτομ. Πάσης Ἀγγλίας καὶ Πρωτομ. Ἀγγλίας καὶ Μητροπολίτην Μητροπολίτην Κον Κον ΓΟΔΕΦΡΙΑΔΟΝ Κον Κον ΚΥΡΙΑΔΟΝ

Ἀγαπητοὶ ἐν Χριστῷ Ἀδελφοί,

Διὰ πολλῆς σπουδῆς ἔχομεν, ὅπως ἀνακοινώσωμεν εἰς τὰς Ἑμετέρας Χάριτας, ὅτι ἐλάβομεν, μετὰ περισσῆς εὐφροσύνης, διὰ χειρὸς τοῦ ἐξόχως προσφιλοῦς Ἡμῶν Ἀρχιεπισκόπου Ἑδωράκου Κου Κου Κυρίλλου, τὸ χαιρετιστήριον Μήνυμα, τὸ ὅποιον ὑπόσκησασα ν' ἀπευθύνητε Ἡμῶν, εὐχαριστοῦμεν δὲ ἀπὸ μέσης καρδίας διὰ τὰ ἐν αὐτῷ γλαφυρῶς διεξηγηθέντα αἰσθημάτων φιλαδέλφου ἀγάπης.

Εἶναι δεχθεὶς ἡ συγκίνησις Ἡμῶν, Ἀδελφοί, διὰ τοὺς θερμούς καὶ φιλόφρονας λόγους, τοὺς ὁποίους ἀφιερῶσατε εἰς τὴν Ἑμετέραν συμβολὴν κατὰ τὴν ζοφερὰν περίοδον τῶν θλίψεων καὶ τῶν δοκιμασιῶν ἧς οὐκ ὀκνῶς ταλαιπωρηθήσασθε Ἑλληνικῆς Πατρίδας.

Ἐμεθεὶ δὲ εὐγνώμονες εἰς τὸν Πανάγαθον Θεόν, ἐτι ἠξιώθημεν νὰ προσφέρωμεν τὰς ἀσθενεῖς Ἡμῶν δυνάμεις εἰς μίαν, τῶσον ἀποφασιστικὴν, ἀλλὰ καὶ τῶσον ἐνδοξον, φάσιν τῆς ἱστορικῆς σταδιοδρομίας τῆς.

Ἀναμφιδόλως τὸ ἔργον, τὸ ὅποιον ἐπωμίσθημεν, ἦτο δύσκολον, ἡ κλήρος τραχὺς καὶ ἡ εὐθύνη βαρεῖα. Ἐς τὴν δυσχερῆ δμως ταύτην προσπάθειαν εἶχομεν ἀήτητητον σύμμαχον ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν ἀμετάθετον πίστιν πρὸς τὴν κραταίαν συναντίληψιν τοῦ Παντοδυνάμου καὶ πρὸς τὰ ὑψηλὰ Χριστιανικὰ Ἰδεώδη τοῦ Συμμαχικοῦ Ἀγῶνος, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν διαυγῆ συνείδησιν τοῦ καθήκοντος πρὸς τὸ χαιμαζόμενον Ἑλληνικὸν ἔθνος καὶ πρὸς τὴν μακροαιωνὰ ἠρωϊκὴν παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Εἰς τοῦτο τοῦ λόγου εἶμεθα εὐτυχεῖς, διότι δυνάμεθα νὰ διακηρύξωμεν σήμερον, πῶσον πολῦτιμον ὑπῆρξε δι' Ἡμᾶς τὸ παράδειγμα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀγγλίας καὶ ἡ εὐθαρσῆς στάσις, ἣν Αὐτῇ ἀνέλαβεν ἔναντι τῶν αἰτιῶν καὶ τῶν σκοπῶν τοῦ παρόντος πολέμου. Διότι οὐδεὶς νομίζομεν, θὰ λησμονήσῃ, ἀλλὰ, τοῦναντίον, πάντες ἐκτιμῶσι προσηκόντως τὸ γεγονός, ὅτι οἱ Ἡγούμενοι Αὐτῆς μετήγγισαν εἰς τὸ ἠθικὸν περιεχόμενον τῆς Διδασκαλίας τοῦ Κυρίου τὸ συγχρονισμένον πνεῦμα τῆς θετικῆς καὶ πρακτικῆς ἐξυπηρητήσεως τῶν Ἀρχῶν, διὰ τὴν ἐπικράτησιν τῶν ὁποίων ἀγωνίζονται τὰ Ἠνωμένα Ἔθνη.

Ἐπ' εὐκαιρίᾳ διαδεβαίουμεθα τὰς Ἑμετέρας Χάριτας, ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος συμμερίζεται δὴ ψυχῇ τὰς θιασέσεις καὶ ἀπόψεις, τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀγγλίας ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐπιβαλλομένην συνεργασίαν δια τὴν ὀργάνωσιν τῆς Εἰρήνης καὶ τῆς εὐημερίας τῆς μεταπολεμικῆς ἀνθρωπότητος. Ἡ θέσις τῶν Ἐκκλησιῶν τοῦ Χριστοῦ, ἐν τῷ πλαισίῳ τῶν γενικῶν προσπαθειῶν διὰ τὴν ἐν εἰρήνῃ καὶ ὁμονοίᾳ συνδιαδίωσιν τῶν ἑθνῶν καὶ τῶν λαῶν, εἶναι τῷ ὄντι σαφῆς καὶ καθωρσμένη. Φορεῖς Αὐταὶ τοῦ πνεύματος τῆς Ἀγάπης, ὀφείλουσι νὰ συμβάλλουν εἰς τὴν διαλλαχὴν τῶν παθῶν καὶ εἰς τὴν ἐπιβολὴν τῶν Ἀρχῶν τῆς Διδασκαλίας τοῦ Κυρίου καὶ Σωτήρος ἡμῶν Χριστοῦ.

Εἰδικώτερον ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, ἐδραία ἐν τῇ ἀποφάσει, ὅπως ἐξικολουθήσῃ ἐνισχύουσα τὴν προσπάθειαν τῆς ἀνοικοδομήσεως τῆς νέας ἔθνικῆς ζωῆς ἐν ἀρμονίᾳ μετὰ τῶν Μεγάλων Συμμάχων, ὑπολογίζει σταθερῶς ἐπὶ τῆς συνηγορίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀγγλίας, ἣν ἀπεκδέχεται, μετ' ἐλπίδων, θερμῆν καὶ συνεχῆ, ἐτι δὲ ἐπὶ τῆς κατὰ τὸ δυνατόν εὐρυτέρας συνεργασίας τοῦ εὐγενοῦς Βρετανικοῦ ἔθνους.

Ἐπὶ τούτοις, εὐχαριστοῦντες Ἑμῶν ἐξ ὀνόματος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ εὐσεβοῦς Ἑλληνικοῦ λαοῦ διὰ τὰς ὑπὲρ αὐτῶν εὐχὰς, ἐκτενεῖς ἀναπέμπομεν πρὸς Κύριον δεήσεις ὑπὲρ τῶν Ἑμετέρων Θεοφυλάκτων Χαρῶν, τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀγγλίας καὶ τοῦ γενναίου Βρετανικοῦ λαοῦ, τοῦ ὁποίου οἱ τραχύτατοι ἀγῶνες καὶ αἱ θαυράται θυσίαι ὑπὲρ τῆς Ἐλευθερίας καὶ τοῦ κατὰ Χριστὸν Πολιτισμοῦ, κατὰ τὰς τελευταίας ἰδίαις δεκαετηρίδας, ἐνέγραψαν εἰς τὰς βέλτους τῆς αἰωνιότητος, διὰ γραφίνας ἀδαμαντι-

νης, ἀτιμίους τίτλους ἐπὶ τῆς εὐγνωμοσύνης τῶν ἐλευθέρων ἀνθρώπων.

Τῶν Ὑμετέρων Χαρίτων

Πιστότατος καὶ λίαν ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφεός

† Ο ΑΘΗΝΩΝ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ

Ἀθήνησι τη κ' Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἀποικίου, α ρ με Ἑλλάδος καὶ Ἀντιβασιλείς

Καθ' ἅπασαν τὴν διάρκειαν τῆς ἐν Ἀθήναις παραμονῆς τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Ὑόρκης συνοδῆς αὐτοῦ καὶ ἐναγὸς ἐτάχθη ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἐδέσσης κ. Παντελεήμων, ἀγγλομαθῆς, ὁ καὶ μεταφραστὴς τῶν τε ἐν τῷ ναφῷ κατὰ τὴν Δοξολογίαν καὶ κατὰ τὰς λοιπὰς ἐπισήμους ἐπισκέψεις καὶ συναντήσεις προσφωνήσεων καὶ ἀντιφωνήσεων.

ΤΑ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΒΑΡΚΙΖΑΝ

Μετὰ τὸν τερματισμὸν τῆς πρωτοβουλίας τῆς Α. Μ. τοῦ Ἀντιβασιλέως συγκληθείσης ἐν Βαρκίζῃ διασκέψεως τῶν ἀντιπροσώπων τῆς ἐλληνικῆς κυβερνήσεως καὶ τοῦ Ε. Α. Μ. τῆς ἑσπέρας τῆς 12 λήξαντος Φεβρουαρίου, ὁ Μακάρ. Ἀντιβασιλεὺς ἀπηύθυνε πρὸς τὸν ἐλληνικὸν λαὸν διάγγελμα, δι' οὗ ἐξαγγέλλων τὸ εὐφρόσυνον μῆνυμα τῆς ὑπογραφῆς τῆς συμφωνίας τῆς ἐσωτερικῆς εἰρηνεύσεως, δι' ἧς ἐτίθετο τέρμα εἰς τὴν ἀδελφοκτόνον ρῆξιν, ἐξῆρε τὴν σπουδαιότητα τοῦ γεγονότος, δι' οὗ κατεπαύετο ἡ αἱματοχυσία καὶ ἀποκαθίστατο τὸ κῆρος τοῦ Κράτους καὶ ἐσωτερικῶς καὶ διεθνῶς.

Διήμερον μετὰ ταῦτα ἀφίκοντο εἰς Ἀθήνας ἐπιστρέφοντες ἐκ τῆς ἐν Γιάλτα διασκέψεως τῶν ἀρχηγῶν τῶν τριῶν συμμάχων Δυνάμεων ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως τῆς Μεγάλης Βρετανίας κ. Churchill καὶ ὁ ἄγγλος Ὑπουργός τῶν Ἐξωτερικῶν κ. Eden. Περὶ δὲ τῆν 5. 30 μ. μ. αὐθημερὸν προσελθὼν ὁ Μακαριώτατος Ἀντιβασιλεὺς μετὰ καὶ τῶν ἐπισήμων ξένων εἰς τὰ προύλαια τῶν πλαιῶν ἀνακτόρων, ἐξέφρασεν ἀπὸ μικροφώνου ἐνώπιον τοῦ συγκεντρωθέντος εἰς τὴν πλατεῖαν Συντάγματος ἀπειροῦ πληθῶν τὴν θεομὴν τοῦ ἔθνους εὐγνωμοσύνην δι' ὅσα ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ἐπραξεν ὁ βρετανὸς Πρωθυπουργός, ἐξάρας δὲ τὸ ὑπὲρ τῆς χώρας ἡμῶν ζωηρὸν ἐνδιαφέρον τῆς κοσμοπολίτιδος του πατριδος, ἠδύχηθη ταχεῖαν καὶ πλήρη τὴν εὐδωσίαν τῶν προσπαθειῶν τοῦ βρετανοῦ Πρωθυπουργοῦ ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν ἠνωμένων ἔθνων. Ἐν δὲ μιᾷ του κατόπιν ὁ ἄγγλος Πρωθυπουργός συστήσας εἰς τὸν ἐλληνικὸν λαὸν ὅπως πάντες ἀρθῶσιν εἰς τὸ ὕψος τῶν περιπτώσεων, ἐξέφρασε τὴν ἐλπίδα εἶτι ἡ Ἑλλάς θὰ καταλάβῃ τὴν προσήκουσαν θέσιν ἐν τῷ κύκλῳ τῶν νικηφόρων καὶ τῶν τόσον σκληρῶς δοκιμασθέντων ἐκ τοῦ πολέμου ἔθνων, μεθ' οὗ κ. Eden ἠδύχηθη ὅπως ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν τῆς Α. Μακαριότητος εὐτυχῆσῃ ἡ Ἑλλάς εὐημεροῦσα καὶ ἠνωμένη.

Ἀνχωρήσαντος κατόπιν τοῦ ἄγγλου Πρωθυπουργοῦ ἡ Α. Μ. ὁ Ἀντιβασιλεὺς παρέθηκε δεῖπνον εἰς τὴν τιμὴν τοῦ ἄγγλου ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ τῆς ἀκολουθείας του.

Μετὰ τὴν εἰς Λονδίνον ἐπιστροφὴν τοῦ βρετανοῦ Πρωθυπουργοῦ ἐν τηλεγραφημάτωντι του πρὸς τὴν Α. Μ. τὸν Ἀντιβασιλέα ἠδύχησεν διὰ τὴν γενομένην αὐτῷ ἐν Ἀθήναις ὑποδοχὴν. ἦς ἐξῆρε τὴν ἰδιάζουσαν θερμότητα, ἠδύχηθη ὅπως αἱ ἐκ τῶν πολιτικῶν διαμαχῶν πληγαὶ ἐπουλωθῶν καὶ ἐξέφρασε τὴν ἐμπιστοσύνην εἰς τὴν συνετὴν ἡγεσίαν τῆς Α. Μ. τοῦ Ἀντιβασιλέως, χάρις εἰς τὴν ὁποίαν ἡ Ἑλλάς θὰ ἀνακτήσῃ τὴν εἰρήνην καὶ τὴν εὐζαιμονίαν, ὧν εἶνε ἀξία.

Τῆ 26 παρ. Φεβρουαρίου ὁ Μακαριώτατος Ἀντιβασιλεὺς ἐπιβὰς τοῦ «Ἀβέρωφ» ἐν συνοδείᾳ τινῶν ἐκ τῶν ὑπουργῶν μετέβη εἰς Θεσσαλονίκην. Τὸ θωρηκτὸν συνοδευοὺν τὰ ἀντιτορπιλικὰ «Ναυκρίνον» καὶ «Κανάρης». Τὴν Α. Μ. ἐν τῇ μακεδονικῇ πρωτεύουσῃ ὑπεδέχθησαν αἱ ἀρχαὶ τῆς πόλεως καὶ ὁ λαὸς ἐν ἐξάλλῳ ἐνθουσιασμῷ. Ὁ Ἀντιβασιλεὺς μετὰ τῆς ἀκολουθείας του ἅμα ἀποβιβάσθεις κατηυθύνθη περὶ εἰς τὴν πλατεῖαν τῆς ὁδοῦ Ἀριστοτέλους, ἐπιθεωρήσας δὲ τὰ παρατεταγμένα ἐλληνικὰ καὶ ἀγγλικά ἀγγήματα καὶ ἀκλουθούμενος ὑπὸ τε τῶν ἐλλήνων καὶ τῶν βρετανῶν ἐπισήμων, διηυθύνθη ἐπ' αὐτοκινήτου εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἁγίας Σοφίας, ἔνθα ὑπεδέχθη αὐτὸν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης κ. Γεννάδιος, περιστασιοῦμενος ὑπὸ τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Κασσανδρείας, Ἐδέσσης, Τυρολόης, Βεροίας Σιδηροκάστρου, Πολυανῆς, Εἰθήνης καὶ τοῦ βοηθοῦ Ἐπισκόπου Ὀλύμπου.

Μετὰ τὴν δοξολογίαν ὁ Σεβ. Γεννάδιος προσφωνῶν τὸν Μακάρ. Ἀντιβασιλέα εἶπεν:

«Ἡ ἀποστολικὴ τῶν Θεσσαλονικέων ἐκκλησία μετὰ τῶν εὐρισκομένων ἐνταῦθα Μητροπολιτῶν Β. Ἑλλάδος καὶ ὁ Χριστεπώνυμος λαὸς τῆς ἱστορικῆς ταύτης πόλεως, ἡ ὁποία χάριτι τοῦ πολιοῦχου αὐτῆς διεσώθη καὶ τὴν φορὰν ταύτην, με ἀνέκφραστον χαρὰν χαιρετίζει τὴν παρουσίαν τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος ἐν μέσῳ ἡμῶν καὶ ὑποβάλλει εὐλαδῶς τὰ θερμὰ συγχαρητήριά του ἐπὶ τῇ ἀναλήψει τοῦ ὑψηλοῦ ἀξιώματος τῆς Ἀντιβασιλείας, ἐκφράζει δὲ τὴν πεποιθήσιν ὅτι ἡ Ὑμετέρα Μακαριότης θὰ φανῇ ἀνταξία τῶν περιστάσεων καὶ θὰ ἐξακολουθήσῃ ἐξασκοῦσα τὰ ὑψηλά της καθήκοντα μετὰ τῆς αὐτῆς μέχρι τοῦδε συνέσεως καὶ πολιτικῆς δεξιότητος πρὸς σωτηρίαν καὶ ἐπ' ἀγαθῷ τῆς φιλάτης Πατρίδος.

Μακαριώτατε Ἀντιβασιλεῦ, δράττομαι τῆς ἱεράς ταύτης σιγῆς διὰ νὰ διαδηλώσω ἐξ ὀνόματος τοῦ Μακεδονικοῦ λαοῦ τὴν θαυμάστιαν ἐθνικὴν ἱκανοποίησιν ἐπὶ τῇ ἀφίξει σας. Ἄς δοξολογήσωμεν καὶ εὐχαριστήσωμεν τὸν Πανάγαθον Θεόν, διότι μᾶς ἀπύλλαξεν ἀπὸ τοῦ ἀπαισίας μνήμης κατακτητῆς καὶ τὸν πρωτοφανῆ ἐμφύλιον πόλεμον.

Ἄς ἱκετεύσωμεν τὸν Θεὸν νὰ ἐπιδαψιλεύῃ τὴν εὐλογίαν του ἐπὶ τὸ ἐνδοξον ἡμῶν ἔθνος καὶ ἄς εὐχηθῶμεν ὅπως ἐξέλθῃ ἡ Ἑλλάς ἀπὸ τὸ Συνέδριον τῆς Εἰρήνης φέρουσα τὸν στέφανον τῆς ὀλοκληρωτικῆς τῆς ἀποκαταστάσεως καὶ ἀνακτώσα τὴν παλαιὰν τῆς αἴγλην, ἵνα καταστῇ ἱκανὴ νὰ ἐκπληρώσῃ τὸν ἀνωθεν ἐμπειπιστευμένον καὶ ὑψηλὸν της προορισμὸν.

Ζήτω ἡ Ἑλλάς.

Ζήτω τὸ ἔθνος.

Εἶτα ἡ Α. Μ. συνοδευομένη καὶ ὑπὸ τῶν Σεβ.

Ἀρχιερέων μετέβη εἰς τὸ μέγαρον τῶν ὁδῶν Ἐρμού-
 Ἀγ. Σοφίας, ἀπὸ τοῦ ἐξώστου τοῦ ὀποίου εἶπεν ἀπο-
 τεινόμενος πρὸς τὰς μυριάδας τοῦ λαοῦ μακρὸν λόγον.
 Ἀναπολήσας τὰ ἄπερ ἦ τε πόλις τῆς Θεσσαλονίκης
 καὶ δλόκληρος ἡ Ἑλλάς ὑπέστη δεινὰ τῆς ξενικῆς κα-
 τοχῆς, ἐξῆρε τὴν ἀκαμπτον καρτερίαν, τὴν εὐψυγίαν
 καὶ τὸ ἀδούλωτον φρόνημα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, μά-
 λιστα δὲ τῶν βορείων τοῦ Κράτους ἐπαρχιῶν, αἵτι-
 νες ἀπετέλεσαν τὸ πολυτιμότερον καὶ μυρτυρικώτε-
 ρον τμημὰ του, τοῦ ὀποίου τὴν δοκιμασίαν μὲ ἀγω-
 νίαν παρηκολούθησεν δλόκληρος ἡ Ἑλλάς. Ἀνασκο-
 πήσας εἶτα τὰς γνωστάς φάσεις τοῦ πρὸς τοὺς βαρβάρους
 ἐπιδρομεῖς ἀργαλέου, ἀλλὰ καὶ εὐθαρσοῦς καὶ
 νικηφόρου ἀγῶνος, ἐξέφρασε τὴν βεβαιότητα, ὅτι,
 μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἐσωτερικῆς γαλήνης καὶ
 τὴν ἀναδιοργάνωσιν τοῦ Κράτους, περὶ μὲν τῆς παρα-
 ουρθεΐσης εἰς καινοφανεῖς ὀργανώσεις ἑλληνικῆς νεο-
 λαΐας θὰ ληφθῆ πρόνοια ἑλληνοπρεποῦς διαπαιδαγω-
 γήσεως ἐπὶ τῇ θάσει τῶν ἀρχῶν ἀκραιφνῶς χριστιαν-
 ικῆς ἀγωγῆς, ἡ δὲ ἡγέτις τάξις θὰ ἐξαρθῆ εἰς τὸ ὕψος
 τῶν νέων τῆς καθηκόντων. Μνησθεὶς κατόπιν τῶν ὑπὸ
 τῶν βουλγάρων κατὰ τὴν περίοδον τῆς κατοχῆς δια-
 πραχθεισῶν εἰς δάρους τῶν πληθυσμῶν τῆς βορείου
 Ἑλλάδος ἀνηκούστων φρικαλεοτήτων, εὐηγγελίσθη
 ὡς γεγονός τὴν ἀνάστασιν τοῦ ἔθνους, ὡς τὸ κτέρμα
 μιᾶς ζοφερᾶς περιόδου δεινοπαθημάτων καὶ τὴν ἀπαρ-
 χὴν μίαν νέαν μεγάλην δημιουργίαν, διὰ τὴν ὀπίαν
 θὰ σεμνύνεται ἡ ἐθνικὴ παράδοσις, θὰ εἶναι δὲ ὑπερή-
 φανοι αἱ ἑλληνικαὶ γενεαί, αἱ ὀποῖαι ἀπὸ τὰ δάθη τοῦ
 μέλλοντος προχωροῦν μὲ τὸ μέτωπον ὑψηλὰ, διὰ νὰ
 εἰσελθῶν εἰς τὸν οὐρανὸν τῆς ἱστορίας».

Κατὰ τὴν ἐν Θεσσαλονίκῃ διατριβὴν ὁ Ἀρχιεπίσκο-
 πος Ἀντιβασιλεὺς ἐπεσκέφθη τὰ φιλανθρωπικὰ κα-
 ταστήματα τῆς πόλεως καὶ τὸ Πανεπιστήμιον, ἐνθα
 ἐδεξιώθη τὴν Α. Μ. τὸ Πανεπιστημιακὸν σῶμα, κατέ-
 θεσε στεφάνους εἰς τὸν τάφον τοῦ Ἀφανοῦς Σρατιώ-
 του καὶ τὸν ἀνδριάντα τοῦ βασιλέως Γεωργίου Α' καὶ
 ἐδέχθη τὰς ἀρχὰς καὶ πλείστας λαϊκὰς ἐπιτροπὰς,
 ἐπαιέκρυψε δ' εἰς Ἀθήνας τῇ 2 Μαρτίου μετὰ τῆς
 συνοδείας Αὐτοῦ.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΤΗΣ ΚΑΤΟΧΗΣ

Τῇ 9 Ἀπριλίου 1942 ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος
 διεβίβασε πρὸς τὸν Μακαριώτατον Πάπαν καὶ Πατριάρχην
 Ἀλεξανδρείας τὸ ἀκόλουθον τηλεγράφημα :

*Μακαριώτατον Πατριάρχην Ἀλεξανδρείας
 Κύριον Χριστοφόρον
 Ἀλεξάνδρειαν*

Ἐκκλησία Ἑλλάδος ἀγωνιζομένη ὑπὲρ ἀνακουφι-
 σεως εὐσεβοῦς ἑλληνικοῦ λαοῦ ἐκ παντοίων ὀλικῶν
 στερήσεων παρούσης στιγμῆς, ποιεῖται θερμῶν ἐκ-
 κλησιῶν χριστιανικῶν καὶ ἐθνικῶν αἰσθημάτων Ἑμετέ-
 ρας Θεοσώστου Μακαριότητος, παρακαλοῦσα, ὅπως
 ἀναλάβῃ Αὐτὴ πρωτοβουλίαν ἐνδεδειγμένων ἐνεργειῶν
 παρ' Αἰγυπτιώτῃ Ἑλληνισμῶ καὶ λοιπαῖς ἀλ-
 λαχοῦ ὁμογενεαῖς, ὡς καὶ παντὶ ἐτέρῳ δυναμένῳ
 Ἑλληνι πρὸς ἀγοράν καὶ ἀποστολὴν συντόμως καὶ
 ἐν συνεχείᾳ τροφίμων ἑλληνικῶ πληθυσμῶ, στερου-

μένῳ μέσων συντηρήσεως περισσότερον ἄλλων λαῶν,
 συνεφεᾶ ἀνεπαρκείας παραγωγῆς καὶ ἐφοδισμοῦ
 Χώρας. Ἐκκλησία Ἑλλάδος, διαδηλοῦσα ἐνεργῶν συμ-
 μετοχὴν αὐτῆς ἐν πρώτῃ γραμμῇ κα' πάσαις δυνά-
 μεσιν εἰς μέγα τοῦτο ἔργον ὑπὲρ τῶν τέκνων αὐτῆς,
 θέτει ἀπὸ τοῦδε Ἑμετέραν διάθεσιν ἅπασαν περιου-
 σίαν Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, ὡς καὶ σύνολον κειμη-
 λίων καὶ ἱερῶν σκευῶν ναῶν καὶ μονῶν Ἐπικρα-
 τείας, ἔτι δὲ σύμπας Ἑλληνικὸς Κληρὸς πιντὸς θα-
 θμοῦ τιμαλφῆ αὐτοῦ καὶ πολύτιμα ἱερὰ ἄμφια πρὸς
 οἰανδήποτε καθ' Ἑμετέραν ἐκτίμησιν πρόσφορον ἐν
 προκειμένῳ χρήσιν. Πρωτοβουλία Ἑμετέρας Μακαρι-
 ότητος μέλλουσα τύχη, ὡς πιστεύομεν, ὀμοθυμῶν ὑπο-
 στηρίξεως αὐτῆς κα' ἀπανταχοῦ ὁμογενῶν, θέλει
 συμπληρώσει ἐνδελεχῆ φιλάνθρωπον ὑπὲρ ἑλληνικοῦ
 λαοῦ δρᾶσιν Διεθνοῦς Ἐρυθροῦ Σταυροῦ καὶ λοιπῶν
 παραγόντων πρὸς ἐξασφάλισιν στοιχειωδῶν ὄρων συν-
 τηρήσεως αὐτοῦ. Ἀρχαὶ Κατοχῆς παρέσχον ἤδη ἀνε-
 πιφύλακτον συναίεσιν δι' ἀποστολὴν ἐνταῦθα τροφί-
 μων παντὸς εἶδους πρὸς ἀποκλειστικὴν διάθεσιν αὐ-
 τῶν μεταξὺ πάσχοντος πληθυσμοῦ Χώρας. Ἀνάγκη
 πραγμάτων ἐπιβάλλει τονίσωμεν Ἑμετέρα Μακαριό-
 τητι θερμὴν παράκλησιν ἀδελφῆς Ἑλληνικῆς Ἐκ-
 κλησίας περὶ ὅσον ἐνεσσι ταχείας, εὐρείας καὶ συνε-
 χούς ἐπισιτιστικῆς ἐπιμελείας πρὸς αὐτὴν. Εὐχαρι-
 στοῦντες ἐπὶ τούτοις Ἑμετέρα Μακαριότητι καὶ
 ἀσπαζόμενοι Αὐτὴν ἐν Χριστῷ Ἀναστάντι, διατελοῦ-
 μεν ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ δῶλος πρόθυμος.

+ Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΑΘΗΝΩΝ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ

Ἡ Α.Μ. ὁ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας ἀπήντησεν ὡς ἐξῆς:
 Αὐτοῦ Μακαριότητα Κύριον Δαμασκηνὸν
 Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν

Ἑμετέρα ἐκκλησις ἐλήφθη. Θὰ καταβληθῆ πᾶσα
 προσπάθεια διὰ τὸν ἄμεσον καὶ ἱκανοποιητικὸν ἐπι-
 σιτιστικὸν ἀνεφοδιασμόν τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ. Ἐλ-
 πίζομεν ὅτι θὰ δυνηθῶμεν νὰ ὑπερπηδῶμεν τὰς
 δυσκολίας διὰ τὴν προμήθειαν τροφίμων καὶ τὴν με-
 ταφορὰν αὐτῶν. Οὐδεμίαν ἀνάγκη νὰ διαθέσητε τὴν
 περιουσίαν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας. Ἀσπαζόμε-
 θα ἀδελφικῶς.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΕΝΩΠΙΟΝ ΤΩΝ ΣΥΓΧΡΟΝΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ

Χαιρετίζομεν τὴν ἐπανεμφάνισιν τῆς ἀγαπητῆς
 «Ἐκκλησίας», τῆς ὀποίας ἡ παροδικὴ ἐκλειψις, ἐν
 χρισίμοις μάλιστα διὰ τὸ ἔθνος ἡμέραις, ὑπῆρξεν ἀρ-
 κετὰ αἰσθητῆ, καὶ εὐχόμεθα εἰς αὐτὴν σταδιοδρομίαν
 ἀνέφελον καὶ ἀπόσκοπον καὶ ἀνταξίαν τοῦ θεοῦ
 ἰδρύματος καὶ τοῦ ἔθνους, εἰς τὴν διακονίαν τῶν ὀποίων
 ἔχει κληθῆ. Τὸ ἔργον τῆς διακονίας ταύτης εἶναι σή-
 μερον ἀρκούντως δύσκολον καὶ προμηνύεται δι' αὔριον
 χαλεπώτερον, διότι ἀρκούντως εἶναι σήμερον καὶ θὰ
 εἶναι δεδαίως αὔριον εἴπερ ποτὲ ἄλλοτε χαλεπὴ ἦ
 θέσις καὶ ἡ ἀποστολὴ τῆς Ἐκκλησίας ἐν γένει, ἰδαι-
 τέρως δὲ τῆς ὀρθοδόξου καὶ ἰδιαίτατα τῆς ἑλληνικῆς.

Είς τί συνίστανται αἱ δυσκολαί τῆς σήμερον, εἶναι περιττὸν νὰ ὑποδειχθῇ ὑφ' ἡμῶν, διότι τὸ πρᾶγμα εἶναι ἀντιληπτὸν εἰς πάντα ἔχοντα ὀφθαλμοὺς διὰ νὰ βλέπῃ καὶ ὤτα διὰ νὰ ἀκούῃ. Τὰ σημεῖα ὅμως τῶν καιρῶν, τὰ ὁποῖα δι' ἡμᾶς τοὺς κατοικοῦντας πλησίον τῆς Ἀνατολῆς ἀπέδθησαν ἐγκαιρότερον αἰσθητὰ ἢ ἀλλαγῶν, προμηνύουσιν τὴν ταχέαν, τὴν ἀμέσως μετὰ τὴν ἐξωτερικὴν εἰρήνευσιν τοῦ κόσμου ἔναρξιν ἢ μᾶλλον συνέγειον ὀξέων ἐσωτερικῶν ἀγώνων, ἐξ ὧν, ἐν συνδυασμῷ μὲ τοὺς πολυτετεῖς ἐξωτερικοὺς ἀγῶνας, θὰ προκύψῃ ἀσφαλῶς νέος κόσμος, τοῦ ὁποῦ τὴν ἔψιν ἴσως προαισθάνεται τις, χωρὶς νὰ δύναται καὶ ἀκριβῶς νὰ τὴν προκαθορίσῃ.

Εἶναι λοιπὸν καιρὸς, ἢ μᾶλλον ἐγκαιρότερον θὰ ἔπρεπε νὰ ἀρχίσῃ ἡ μελέτη τῶν μέτρων, μὲ τὰ ὁποῖα θὰ ἀντιμετωπιθῇ ὄχι μόνον ἡ σημερινή, ἀλλὰ καὶ ἡ αὐριανὴ τοῦ κόσμου καὶ ἰδιαίτερος τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας κατάστασις. Καὶ νομίζομεν καὶ ἐλπίζομεν ὅτι περὶ τὰ προβλήματα ταῦτα, πρὸ παντὸς ἄλλου, θὰ περιστραφῇ ἡ ἔρευνα καὶ ἡ συζήτησις ἀπὸ τῶν στηλῶν τοῦ περιοδικοῦ τούτου. Δὲν προτιθέμεθα σήμερον νὰ ἐρευνησώμεν οὔτε κἀν νὰ ἀρχίσωμεν τὴν ἔρευναν τῶν προβλημάτων τούτων, ἀλλ' ἀπλῶς θίγομέν τινα ἐξ αὐτῶν, παρασβλέποντες τὰς μέγρι τοῦδε παραλείψεις καὶ κατὰ τοὺς λόγους τοῦ Ἀπ. Παύλου «τῶν μὲν ὀπίσθεν ἐπιλανθανόμενοι, τοῖς δὲ ἔμπροσθεν ἐπεκτεινόμενοι».

Διὰ τὴν τελεσφόρον ἀντιμετώπισιν τῶν σημερινῶν καὶ αὐθαίων ὑποχωρέσεων τῆς Ἐκκλησίας ἐν γένει ἐπιβάλλεται ταχεῖα ἀναδιοργάνωσις τῶν θεσμῶν καὶ τῶν δυνάμεων τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἱερῶν τῆς κανόνων, τῆς ἱστορίας καὶ τῆς πείρας ἀφ' ἑνός, καὶ τῆς συγγρόνου πραγματικότητος ἀφ' ἑτέρου. Εἶναι ἀνάγκη νὰ συστηματοποιηθῇ καὶ κωδικοποιηθῇ τὸ κανονικὸν τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας δίκαιον, τὸ τε διοικητικὸν καὶ τὸ ποινικόν. Εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀναδιοργανωθῇ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν κανόνων καὶ τῆς ἱστορίας καὶ νὰ ἐνισχυθῇ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον καὶ νὰ ἀνακτήσῃ τὴν παλαιότεραν θέσιν του ἐν τῇ Ὀρθοδόξῃ ἐκκλησίᾳ, ἥτις, ἐπ' ὅσον πιστεύει εἰς τὸ ὄνομα, τὸ ὁποῖον φέρει, καὶ ἔχει ἐπίγνωσιν τῆς ἐν τῷ κόσμῳ ἀποστολῆς τῆς ὀφείλει ν' ἀποκτήσῃ περισσοτέραν συνοχὴν καὶ ἀλληλεγγύην. Προγῶσθον περαιτέρω παρατηρῶ, ὅτι περισσοτέραν συνοχὴν καὶ ἀλληλεγγύην μεταξὺ τῶν πρέπει νὰ ἀποκτήσουν ἅπασαι αἱ χριστιανικαὶ ἐκκλησίαι, διὰ τῆς λεγομένης οἰκουμενικῆς ἐκκλησιαστικῆς κινήσεως, διὰ τῆς συνεργασίας ἐπὶ τοῦ πρακτικοῦ λεγομένου χριστιανισμοῦ καὶ ἐν γένει διὰ τῆς συγκροτήσεως ἐνιαίας παρατάξεως πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν κοινῶν κινδύνων.

Ἐπιστρέφων εἰς τὰ πράγματα τῆς ἰδικῆς μας Ἐκκλησίας, τονίζω τὴν ἀνάγκην τῆς ἐπιστρατεύσεως πᾶσων τῶν πνευματικῶν αὐτῆς δυνάμεων καὶ τῆς σενηθῆς καὶ πειθαρχημένης συνεργασίας κληρικῶν καὶ λαϊκῶν καὶ πρὸ παντὸς τῶν θεολόγων ἐπὶ τῇ βάσει κοινῶν προγράμματος ἐργασίας. Εἶναι ἀνάγκη ἐπίσης, ὅπως ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησία ἀποκτήσῃ συγχρονισμένους νόμους, Καταστατικὸν καὶ Ἐφημεριακόν, νόμους παγίους καὶ μετὰ μελέτην πάντων τῶν ἀρμόδιων θε-

σπιζομένους καὶ οὐχὶ παρασκευαζομένους καὶ ἐπομένως εἰς ἀδικόπους ἀλλοιώσεις ἐκτεθειμένους. Πρὸ παντὸς ὑποσημειῶν τὴν ἀνάγκην τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας, ὅπως ἀποκτήσῃ κλήρον (πάντων τῶν βαθμῶν) ἀντάξιον τῆς τῆς ἱστορίας του καὶ τῆς ἀποστολῆς του ὑπὸ τὰς σημερινὰς περιστάσεις, ἀνευ τῶν ὁποῶν δὲν δυνάμεθα τίποτε νὰ πράξωμεν. Ἡ ἀπόκτησις τοιοῦτου κλήρου εἶναι θεβαίως διπλοῦν πρόβλημα, πρόβλημα ἀφ' ἑνός μορφώσεως καὶ ἀφ' ἑτέρου τρόπου ἐκλογῆς. Ἡ μόρφωσις του πρέπει τοῦ λοιποῦ νὰ εἶναι ἀρτία, κυρίως μὲν γοιστιανικὴ καὶ θεολογικὴ, ἔπειτα δὲ καὶ φιλοσοφικὴ καὶ κοινωνιολογικὴ καὶ παμμερῆς, τὴν ὁποῖαν εἶναι προωρισμένα νὰ ἐξυπηρετήσουν πρὸ παντὸς αἱ δύο θεολογικαὶ ἡμῶν σχολαί, μετὰ τῶν ἀπαραιτήτων οἰκοτροφείων καὶ φροντιστηρίων αὐτῶν, καταλλήλως διοργανουμένων, ἔπειτα δὲ καὶ ὅπως προσωρινῶς αἱ ἱερατικαὶ σχολαί μετὰ τῶν ἐκκλησιαστικῶν φροντιστηρίων καὶ εἰδικὰ μετεκπαιδευτικὰ φροντιστήρια διὰ τὸν ὑπάρχοντα ἤδη κλήρον. Τὸ δὲ σύστημα τῆς ἐκλογῆς τοῦ κλήρου, ἀνωτέρου τε καὶ ἀνωτάτου, πρέπει νὰ μεταρρυθμισθῇ κατὰ τρόπον σύμφωνον πρὸς τὰς δημοκρατικὰς παραδόσεις τῆς ἀρχαίας ἐκκλησίας καὶ ἰδιαίτερος τῆς ὀρθοδόξου καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ διὰ τῆς συμμετοχῆς ὄχι μόνον τοῦ ἐφημεριακοῦ κλήρου, ἀλλὰ καὶ τοῦ λαοῦ («ψήφῳ κλήρου καὶ λαοῦ») καταλλήλως ἀντιπροσωπευομένου καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἐκλογῇ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν, ὅπως συμβαίνει καὶ ἐν ἄλλαις ὀρθοδόξοις ἐκκλησίαις.

Ἰδιαίτερας προσοχῆς πρέπει νὰ ἀξιώθουν αἱ διακοινὰ τοῦ κηρύγματος, τῆς κατηγήσεως καὶ τῆς ἐξομολογήσεως καὶ νὰ γίνῃ ἡ προσήκουσα χρησιμοποίησις καὶ ἡ γονιμοποίησις τοῦ θαυμαστοῦ λειτουργικοῦ πλοῦτος τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας, διὰ τῆς ἀναπτύξεως λειτουργικῆς κινήσεως ἀναλόγου πρὸς τὴν παρεμφερῆ κίνησιν τὴν παρατηρουμένην κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ὄχι μόνον ἐν τῇ παπικῇ, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς διαμαρτυρουμέναις ἐκκλησίαις. Ἐν γένει εἶναι ἀνάγκη ἡ Ἐκκλησία, παραλλήλως πρὸς τὴν μέριμναν διὰ τὴν διαποίμωσιν καὶ σωτηρίαν τῶν ψυχῶν τῶν πιστῶν καὶ τὴν χριστιανικὴν μόρφωσιν τῆς νεολαίας νὰ φροντίσῃ καὶ διὰ τὴν θεραπείαν τῶν ὕλικῶν ἀναγκῶν καὶ τὴν βελτίωσιν τῆς οικονομικῆς θέσεως τῶν πολλαχῶς δεινοπαθόντων μελῶν τῆς κοινωνίας ὄχι μόνον διὰ τῆς ἰδούσεως φιλανθρωπικῶν ἰδρυμάτων, ὁμοίων πρὸς ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἐν ἀφθονίᾳ ὑπάρχουν ἐν ταῖς ἄλλαις μεγάλας ἑτεροδόξοις ἐκκλησίαις, ἀλλὰ καὶ τῆς διὰ ἐνδελεχοῦς παρακολουθήσεως τῆς οικονομικῆς καταστάσεως τῶν πτωχῶν, διὰ τοῦ καυτηριασμοῦ τῆς κοινωνικῆς ἀδικίας καὶ τῆς συνηγορίας ὑπὲρ τῆς δικαιοτέρας κατανομῆς τῶν ἀγαθῶν καὶ ἐν γένει ὑπὲρ τῆς ἀποκαταστάσεως κοινωνικῆς δικαιοσύνης. Διὰ νὰ ἐπιτύχουν ὅμως πᾶσαι αἱ προσπάθειαι αὗται τῆς ἐκκλησίας, εἶναι πρωταρχικὴ ἀνάγκη ἡ ζωὴ τῶν ὁργανῶν αὐτῆς, κληρικῶν καὶ λαϊκῶν, νὰ εἶναι σύμφωνος πρὸς τὴν διδασκαλίαν αὐτῶν, διότι ἄλλως πᾶσα προσπάθεια ἀποβαίνει ματαιοπονία.

Ὁ ἑλληνικὸς λαός, τοῦ ὁποῦ τὴν παντοίαν δηλητηρίασιν δι' ἀνατρεπτικῶν ἰδεῶν καὶ διὰ τῆς δουλείας

ἐφοδούμεθα ὅλοι μας, ἀπέδειξε κατὰ τρῶπον ἐκπληκτικῶς περιφανῆ διὰ τῆς εὐλαδοῦς καὶ τόσον κατανοητικῆς του ἐπὶ ἕνα περίπτου μὴνα παρελάσεως τοῦ μεγίστου μέρους τοῦ πληθυσμοῦ τῆς πρωτεύουσας, τοῦ Πειραιῶς καὶ τῶν περιχώρων πρὸ τῆς σεπτῆς εἰκόνας τῆς Θεομήτορος, ὅτι παραμένει ζωηρῶς θρησκευτικὸς καὶ δὴ ἀφωσιωμένος εἰς τὴν θρησκείαν τῶν πατέρων του, διψᾷ διὰ θρησκευτικὴν μόρφωσιν καὶ διὰ καθοδήγησιν πνευματικὴν. Θὰ εἶναι κρῖμα, διὰ νὰ μὴ εἴπω ἐγκλημα, διὰ τὸ εἶπεν θὰ δώσωμεν λόγον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἱστορίας, ἐὰν δὲν χρησιμοποιήσωμεν ἐγκαίρως τὴν θρησκευτικότητά του ταύτην πρὸς ἠθικὴν αὐτοῦ ἀναμόρφωσιν καὶ πρὸς ἀνάδειξιν αὐτοῦ εἰς λαὸν ἄξιον τῆς ἐν τῷ κόσμῳ ἀποστολῆς του, ἀποστολῆς ἣ ἑποία ἐπὶ τῆ βίασι τῆς ἱστορίας του καὶ τῆς πείρας πιστεύομεν ἀκραδάντως, ὅτι πόρρω ἀπέχει ἀπὸ τοῦ νὰ δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς λήξασα. Κι' ἂς μᾶς ἐπιτραπῆ νὰ ἐπισφραγίσωμεν τὸ μικρὸν τοῦτο ἄρθρον μὲ μίαν στοχαστικὴν καὶ μέγρι τοῦδε καὶ πάντοτε ἰσχύουσαν παρατήρησιν σοφοῦ Ἑλληνοῦ ἱεράρχου τοῦ ΙΕ' αἰῶνος: «Ἀριστόν ἐστι τὸ τῶν Ἑλλήνων γένος, φύσει γενναῖόν τε καὶ φιλότιμον, ἐπιμελητικὸν ἀρετῆς, μιμητικὸν τοῦ καλοῦ, πρὸς πᾶσαν παιδείαν ἑτοιμὸν τε καὶ πρόχειρον. Ἄγαθὸν μόνον δεῖ κορυφαίου καὶ διδασκάλου».

Π. Ι. ΜΠΡΑΤΣΙΩΤΗΣ

ΑΚΑΔΗΜΕΙΚΟΙ ΠΕΡΙΠΑΤΟΙ

Ἀπολογητικαὶ συζητήσεις περὶ τῶν ὑψίστων προβλημάτων.

Ἐπιστήμονας διαφόρων ἐιδικότητων, εἰς κοινὸς περιπάτους ἀνὰ τὸ εὐρὸ καὶ ἀναπεπταμένον περὶ τὰς στήλας τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς πεδίον, συνάεσσε ν' ἀνοίξουν συζητήσεις θερησκαιτικοφιλοσοφικᾶς. Οἱ συζητηταὶ ἦσαν: Φυσιολόγος, Φιλόσοφος, Ἱστορικός, Φιλολόγος, Ἱατρός, Νομικός, Μαθηματικός, Φυσικός, Θεολόγος καὶ Ἀπολογητής. Ἐκ τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν σκέψεων των προέκυψε θεμελιώδης διαφορά ἀντιλήψεων ὡς πρὸς τὰ μεγάλα καὶ θεμελιώδη κοσμοθεωρητικὰ προβλήματα, ὅποια τὰ περὶ τοῦ Θεοῦ, τοῦ κόσμου, τῆς ζωῆς καὶ τοῦ ἀνθρώπου ἐν γένει. Διότι ὁ μὲν Φυσιολόγος ἀπεδείχθη καθαρὸς ὕλιστής, ἀρνούμενος τὴν ὑπαρξίν Θεοῦ καὶ ψυχῆς καὶ ἐν γένει πάσης πνευματικῆς ὑποστάσεως, συμφρονουῦντας δ' εἶχε τὸν Ἱατρὸν καὶ τὸν Φυσικόν ὃ δὲ Φιλόλογος, ἐμφανίζων ἑαυτὸν ὡς ἀρχαιολάτρην, θαυμαστὴν τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς θρησκείας, τὸν Χριστιανισμὸν ἐθεώρει ἐχθρὸν τοῦ κάλλους, καταθλιπτικὸν καὶ θαρύν ὃ Φιλόσοφος ἦτο πανθεϊστής καὶ ἀγνωστικός, ὃ δὲ Ἱστορικός τυπικὸς ἐρθολογιστής. Ἦσαν, λοιπόν, θιασῶται διαφόρων κοσμοθεωριῶν ἀντιτιθεμένων πρὸς τὸν ὑπὸ τοῦ Θεολόγου καὶ τοῦ Ἀπολογητοῦ ὑποστηριζόμενον Χριστιανισμὸν. Ἐπειδὴ δ' ἐκ τῆς μετὰ τῶν δύο τελευταίων συζητήσεως ἐξήφθη εἰς μέγαν θαθμὸν ἡ περιέργεια καὶ τὸ ἐνδιαφέρον ἔλων νὰ εἰσέλθουν εἰς αὐτὴν τὴν οὐσίαν τῶν ζητημάτων — ἐφ' ὅσον ἡ διεξαχθεῖσα ἀνταλλαγή γνώμων ἔφερε γενικὸν προκαταρκτικὸν χαρακτηρισμὸν — καὶ νὰ γνωρίσουν ποίας λύσεις δίδει ἡ Χριστιανικὴ θρησκεία εἰς τὰ ἐν λόγω προβλήματα, ἐν δυνάμει δὲ νὰ θεωρηθεῖν αὐτὰ ὡς πράγματα ἰκανοποιητικὰ καὶ αἰμό-

να ἀληθεῖς, ὅπως διςχυρίζοντο οἱ Θεολόγοι, ἀπεφασίσθη νὰ συστηματοποιηθοῦν αἱ ἐφεξῆς συναντήσεις των. Πρὸς τοῦτο συμφώνησαν νὰ προκαθορῶσιν ὅλοι εἰς τὴν Βουλιαγμένην ὑπὸ σκηνάς, ὅπου ἦσαν ἤδη ἐγκατεστημένοι καὶ ἄλλοι συνάδελφοι ἐπιστήμονες, καὶ δὴ ὁ Παλαιοντολόγος, ὁ Ψυχολόγος, ὁ Χημικός, ὁ Ζωολόγος, ὁ Κοινωνιολόγος, ὁ Ἀνθρωπολόγος καὶ ἄλλοι τινές.*

Πράγματι, οἱ συζητηταὶ μετῶντας εἰς Βουλιαγμένην, ἐστησαν τὰς σκηνὰς των εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ ἐκεῖ Ἑκκλησιαστικοῦ Ὀρφανοτροφείου, παρὰ τὴν θύσιν Αἰαμός, ὅπου καὶ τοὺς εὑρίσκομεν ἐν ὄμιλῳ ζωηρῶς συζητοῦντας.

ΠΕΡΙΠΑΤΟΣ Α' ΠΕΡΙ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ

Φιλολόγος. Λοιπόν, πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ἐξελέξαμεν διὰ τὸς περιπάτους μας θαυμάσιον πλαίσιον. Εἰμπορῶ μάλιστα νὰ εἴπω, μοναδικόν. Εὐρισκόμεθα εἰς τὸ νοτιώτατον ἄκρον τοῦ Ἱμμητοῦ πρὸ εἰσχωρεῖ, ὅπως βλέπετε, εἰς τὴν θάλασσαν σχηματίζον αὐτὴν τὴν λοφώδη καὶ πλατεῖαν χερσόνησον, διακλαδουμένην πάλιν πρὸς τὴν θάλασσαν εἰς τρεῖς ἄκρας. Ἡ ἐξ αὐτῶν μεσσία εἶνε αὐτὴ ἔμπροσς μας, πρὸ σήμερον μὲν τὴν λέγουσιν «Μεγάλο Καθούρι», εἰς τὴν ἀρχαιότητα δὲ ἦτο γνωστὴ ὡς «Ζωστήρ». Δὲν εἶνε σπάνιος αὐτὸς ὁ γεωλογικὸς σχηματισμὸς τῆς μετὴν ὀπισθὲν μας ἡπειρον συνδέσεως τοῦ «Ζωστήρος» δι' αὐτῆς τῆς χαμηλοτάτης στενῆς ἀμμόδους λωρίδος, τοῦ «Αἰαμοῦ», καὶ τῶν ἐκατέρωθεν του δύο ὄρμων μὲ τὰ ἀβαθῆ των νερά καὶ τὸν ἀμμόδην πυθμένα. Χάρμα διὰ τὰς χιλιάδας τῶν κολυμβητῶν; Γύρω λόφοι πευκόφυτοι, ποντιαὶς αὖρα δραστερωτάτη, αἰγιαλὸς ἀναπεπταμένος, ὀρίζων εὐρύς, διὰ ζωγράφον εἰκὼν πρώτης τάξεως... Κύττάξετε ἐκεῖ εἰς τὰ νερά αὐτὴν τὴν ἀτάκτως θομβοῦσαν κυψέλην τῶν παιδιῶν τοῦ Ὀρφανοτροφείου.

Νομικός. Τὸ ἐπερίμενα πῶς θὰ μᾶς τὰ εἶπη πάλιν ὁ ὄρειοπαθὴς μας συνάδελφος.

Ἱστορικός. Καὶ αὐτὰ ἐδῶ ἀριστέρᾳ μᾶς τὰ εἶρηται τί εἶναι:

Θεολόγος. Τὰ ἀνεκάλυψαν πρὸ τινος τὰ παιδιὰ τοῦ Ὀρφανοτροφείου παίζοντα. Εἰδοποιήθη τὸ Ἰγούργετον Παίδεας, ἔγειναν ἀνασκαφαὶ καὶ ἀνεκαλύφθη ὅτι εἶναι ἐρείπια ἱεροῦ τοῦ Ἀπόλλωνος τοῦ Ζωστήρος. Ἀνεκαλύφθησαν δωμῆς, σηκός, δάθρα, εἰς θρόνος, διάφορα εὐρήματα καὶ ἐπιγραφαί. Παραθερίζων ἐδῶ εἰς τὸ Ὀρφανοτροφεῖον εἶχα παρακολουθήσει τὰς ἀνασκαφάς. Ἡ ἀρχαιολογικὴ μελέτη τῶν ἐρειπίων ἀπέδειξε, ὅτι ἡ περιοχὴ αὐτὴ ἀπετέλει δῆμιον καλούμενον «Ἀλαί» καὶ εἰ ἐσημότα: ὠνομάζοντο «Ἀλαίαις». ὅτι, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, τὸ ἐν τῷ Ζωστήρι ἱερὸν αὐτὸ ἀνάγεται εἰς τὰ τέλη τοῦ 7' αἰῶνος καὶ ἦτο ἢ τὸ ἐπιστημότερον, ἢ τὸ μόνον ἐν Ἀττικῇ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος Ζωστήρος, ἀπὸ τοῦ ὁποῖου καὶ ἐδανείσθησαν χρήματα οἱ Ἀθηναῖοι ὅτι ὁ Ἀπόλλων ὠνομάζετο «Ζωστήρ» ὡς ζωννύων ἐκυτὸν ἢ ἄλλους, ἦτοι ὃ ἐξαφρευόμενος πρὸς πόλεμον, ὃ πολεμικός, ὥστε

* Ἰδε Γρηγορίου Παπαμιχαήλ, Ἀκαδημαϊκοὶ Περιπάτοι, Εἰσαγωγή, Ἀθήναι 1925.

ἡ ὀνομασία του ἀφείλεται εἰς τὴν πολεμικὴν του ἰδιότητά καὶ ἐπομένως, δὲν εἶναι πιθανὸν ὅτι ὁ τόπος ὠνομάσθη Ζωστήρ ἀπὸ τὸ ὅτι, κατὰ τινα μυθικὴν παράδοσιν, πού ἀναφέρει ὁ Παυσανίας, εἰς αὐτὸ τὸ μέρος ἡ ἐπίτοκος Λητώ, φεύγουσα τὴν μῆνιν τῆς Ἥρας, ἔλυσε τὸν ζωστήρᾶ τῆς διὰ τὴν γέννησιν ἐπίσης ἀπίθανον φαίνεται τὴν ὠνομάσθη Ζωστήρ ἐκ τοῦ ὅτι ἐδῶ ἰκριδῶς ἐγεννήθη ὁ Ἀπόλλων. Πρὸς τιμὴν δὲ τοῦ Ἀπόλλωνος ἐτελεῖτο ἐδῶ ἑορτὴ τὰ «Ζωστήρια». Μία ἀπὸ τὰς ἀνακαλυφθείσας ἐπιγραφάς, ἡ μόνη σωθεῖσα πλήρης, ἀποτελεῖ ψήφισμα τῶν Ἀλαϊῶν νὰ τιμηθῇ κάποιος ἀναφερόμενος ἱερεὺς τοῦ ναοῦ μὲ στέφανον δάφνης, διότι ἐφιλοτιμήθη νὰ ἐπισκευάσῃ τὸ ἱερόν, διεκόσμησε τὰ ἐν αὐτῷ ἀγάλματα καὶ ἐπεμελήθη τῶν θυσιῶν τῆς ἑορτῆς τῶν Ζωστηρίων κατὰ τὰ πάτρια.

Νομικός. Παρομοίαις ἐπιγραφὰς ἀπαντᾷ κανεὶς καὶ σήμερον εἰς χριστιανικοὺς ναοὺς, ἀλλὰ νομίζω ὅτι εἰς αὐτὰς ἀναφέρεται μόνον ποῖος ἴδρυσεν ἢ ἀνεκαίνισε τὸν ναόν, ἢ ἐπὶ τίνος ἔγινεν αὐτό, χωρὶς νὰ γίνεσθαι μνηστὴ καὶ ἰδιαιτέρας, δημοσίας τιμῆς πρὸς τὸν αἴτιον.

Ἱστορικός. Νὰ ἦσαν τάχα εὐγνωμονέστεροι ἀπὸ τοὺς χριστιανοὺς οἱ παλαιοὶ ἔθνηκοί;

Θεολόγος. Οἱ ἀρχαῖοι πρὸς ἐκφρασιν τῆς εὐγνωμοσύνης τῶν ἢ ἐνδειξίν τιμῆς εἶχον τὸν στέφανον δάφνης· οἱ χριστιανοὶ εἰς ἀναλόγους περιπτώσεις θεσπίζομεν τὸ μνημόσυνον τῶν ψυχῶν τῶν ἱδρυτῶν ἢ ἀνακαινιστῶν τῶν ναῶν· ἄλλως τε δὲ αὐτὸ τοῦτο τὸ χάρμα τῆς ἐπιγραφῆς πού μνημονεύει τὴν ἴδρυσιν ἢ ἀνακαινιστὴν ναοῦ ἀποτελεῖ καὶ καθ' ἑαυτὸ ψήφισμα.

Φιλολόγος. Δὲν σὰς φαίνεται ἀξιοσημελιώτον, τὸ ὅτι καὶ ἐδῶ, εἰς τὸν αὐτὸν χώρον, εὐρίσκονται παραλλήλως ἕνας ναὸς τῆς ἑλληνικῆς ἐθνικῆς ἀρχαιότητος καὶ ἕνας ναὸς χριστιανικός;

Ἱατρός. Ποῦ εἶναι αὐτός;

Θεολόγος. Ὀλίγον παρὰ πέρα, ἐκεῖ ἐπάνω, εἰς τὸ Ὀρφανοτροφεῖον.

Ἀπολογητής. Θρησκευτικότης συνεχιζομένη διὰ τῶν αἰώνων, ἂν καὶ ὑπὸ διαφόρους μορφάς. Ἀποδεικνύουσα τὴν καθολικότητα τοῦ θρησκευτικοῦ συναίσθηματος.

Θεολόγος. Καὶ ἐν ἄλλο ἀκόμη: τὴν εὐσέβειαν τῶν προγόνων μας, καὶ ἰδιαιτέρως τῶν ἀθηναίων. Ἐνθυμηθῆτε τὸν ἐν Ἀθήναις ἔωμόν μὲ τὴν ἐπιγραφὴν «Ἀγνώστῳ Θεῷ», πού ἀναφέρει ὁ ἀπόστολος Παῦλος, χαρακτηρίζων τοὺς ἀθηναίους ὡς «κατὰ πάντα δεισιδαιμονεστέρους», θεοσεβεστέρους, μὲ τὰ πολυπληθῆ των «σεβάσματα».

Φιλολόγος. Ἐχετε δίκαιον. Τὸ μαρτυροῦν καὶ οἱ λόγοι τῶν ἀττικῶν ρητόρων. Προχθὲς ἀκόμη, σχολιάζων τὸν Αἰσχίνην, τὸν εἶδα νὰ λέγῃ ὅτι οἱ θεοὶ παρέδωκαν εἰς τοὺς ἀθηναίους «τὴν ἡγεμονίαν τῆς εὐσεβείας». Ἀνατρέχων σχετικῶς εἰς τὰ σημειώματά μου, εὐρήκα καὶ τὸν Ἰσοκράτη χαρακτηρίζοντα τοὺς ἀθηναίους «πρὸς τὰ τῶν θεῶν εὐσεβέστατα διακειμένους». Ὁ Δείναρχος ἔλεγε περὶ τῶν ἀκρατῶν του ὅτι ἐκεῖνο, κατὰ τὸ ὅποιον διέφερον «ὡς πλεῖστον» ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, ἦτο ἡ πρὸς τοὺς θεοὺς εὐσέβεια, τὸ αὐτὸ δ' ἔλεγαν καὶ ὁ Λυκούργος, καὶ ὁ

Δημοσθένης· ὁ τελευταῖος μάλιστα ἀπέδιδε τὴν σωτηρίαν τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τοὺς ἑλληνοπερσικοὺς πολέμους εἰς τὴν πρὸς τὴν πόλιν εὐνοίαν τῶν θεῶν, ἀφειλομένην εἰς τὴν πρὸς τοὺς θεοὺς εὐσέβειαν τῶν κατοίκων τῆς καὶ τὴν καθ' ἑαυτοῦ τήρησιν τῶν πατρίων. Αὐτοὶ οὗτοι οἱ ἀρχαῖοι ἀττικοὶ ρήτορες, εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος τῶν ἀγορευσέων των ἐπεκαλοῦντο τὴν θεῖαν ἀρωγὴν: «Πρῶτον μὲν, ὦ ἄνδρες ἀθηναῖοι—ἤρχιζεν ὁ Δημοσθένης—τοὺς θεοὺς εὐχόμεαι πάσι καὶ πάσαις...». «Τοὺς μὲν θεοὺς εὐξάμενος βοηθησαί μοι...» ἔλεγεν ἐπίσης ὁ Ὑπερέδης· καὶ ὁ Αἰσχίνης «παρακαλῶ καὶ ἰκετεύω σῶσαι με πρῶτον μὲν τοὺς θεοὺς» τὸ ἴδιον καὶ ὁ Λυσίας καὶ ἄλλοι. Ἐκεῖνο δηλαδὴ πού λέγομεν ἡμεῖς σήμερον «ἀπὸ Θεοῦ ἀρχεσθαι». Ἀλλὰ καὶ πολλαχῶς ἄλλως εἰς τοὺς λόγους τῶν ἀττικῶν ρητόρων καταμαρτυρεῖται ἡ θρησκευτικότης τῶν ἀρχαίων προγόνων μας. Πᾶσα παρέκκλισις ἀπὸ τοὺς κανόνας τῆς κοινωνικῆς ἠθικῆς ἐχαρακτηρίζετο ὄχι ἀπλῶς ὡς ἀμάρτημα, ἀλλὰ ὡς αὐτοθρημα «ἀσέβημα». Κατ' αὐτούς, ἡ θρησκεία εἶνε ἡ νομοθετικὴ τῆς ζωῆς. Οἱ θεοὶ κολάζουν τοὺς κακοὺς καὶ δεικνύουν εὐμένειαν πρὸς τοὺς ἀγαθοὺς. Ἐν γένει· ἡ συντήρησις καὶ ἡ διακυβέρνησις τοῦ κόσμου ἀπέδιδετο εἰς τὸ θεῖον...

Μαθηματικός. Γὰρ σωπάστε! Ἀκούω προσευχὴν.

Θεολόγος. Εἶνε οἱ τρόφιμοι τοῦ Ὀρφανοτροφείου. Κάθε θράδῳ, τέτοια ὥρα, παρατεταγμένοι εἰς τὴν πλατεῖαν, λέγουν τὴν προσευχὴν. Καὶ καταλήγουν μὲ ὠραῖον ἄσμα... Ἀκούτε;

Ὡς θασαυμαστόον τὸ δοονομάα σου ἐν πάσῃ κύνυριε τῇ γῆνῃ

Ὁ οἰουουρανόος τὰς καααλλονάας σου ἀπεικονίιζει κι' ἐσεευλογοεῖ.

Ἐκ θηηηλαζόοοοοντων σοιοιοι χειλέεεων αἰνον ἐξάααααααα βρεφικόν

Ἐχθρόοον κι' ἐκδικητήην δοχαῖαίον καταδαμάαααζων καίαιαι νικῶν.

Τὸν οἰουουρανόον τὸν τῆης ἡμέεεερας, τὸν οἰουουρανόον τὸν τῆης νυκτός,

Τὸν ἡηηλιόοον καὶ τοἰουουε ἀστέεεεερας ἐθεεεεμελλίωσαααα αὐτός...

Ἱατρός. Νά, λοιπόν, πῶς γίνεται ἡ ὑπὸ τοῦ φίλου Ἀπολογητοῦ λεγομένη «ἐμφυτος» θρησκευτικότης. Πῶς εἶνε ἐμφυτος, φίλε μου, ἀφοῦ, ὅπως βλέπετε, τὴν διδασκούν εἰς τὰ παιδιὰ. Τί τὰ θέλετε! Ἡ ἀνθρωπίνῃ μωρία φαίνεται πῶς εἶνε μόνιμως πολιτογραφημένη εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον. Εὐδρισκόμεθα τώρα εἰς τὸν εἰκοστὸν μετὰ Χριστὸν αἰῶνα, καὶ ὅμως κατὰ τί διαφέρομεν ἀπὸ τοῦτον ἐδῶ τοῦ ἔξαιτου πρὸ Χριστοῦ; Θρησκεία πρὸ 23 αἰώνων, θρησκεία καὶ μετὰ 26 αἰώνων. Εὐρίσκετε πούθενά τὴν ἐν τῷ μεταξύ λεγομένην πῶς ἔγεινε πρόδοον;

Ἀπολογητής. Μὰ αὐτὸ τοῦτο δὲν σὰς λέγει, ἀγαπητὰ Ἱατρέ, ὅτι ἡ θρησκευτικότης εἶνε ἐμφυτος εἰς τὸν ἀνθρώπον; Ἐὰν ἦτο ἐκδήλωσις ἀπλῆς δεισιδαιμονίας, μία ἀπὸ τὰς γνωστὰς προλήψεις, θὰ διελύετο, σὺν τῷ χρόνῳ, μὲ τὴν πρόδοον τῆς γνώσεως,

ὕπὸ τὴν ἀποσυνθετικὴν δυνάμιν τῶν φωτεινῶν προδολέων τῶν ἐπιστημῶν. Ἐπὼς συνέδρι με τὸσας προλήψεις. Διὰ τὴν θρησκείην ὅμως ἡ ἀνθρωπότης καθ' ὅλην τὴν διαδοικὴν τῶν αἰώνων, σημαίνει κατὰ πρὸς ὁσθότερον καὶ θεμελιωτέστερον ἀπὸ ὅ,τι φαντάζεσθε. Ἄν ἡ ἐπιστήμη ἦτο ὁ φανεὸς τῆς θρησκείας, πῶς συμδίναι νὰ μὴ τὴν ἔχη ἀκονίσει εἰς τὸ πρόσωπον πλείστων ἐπιστημῶν, καὶ μάλιστα διασημοτάτων ἐπιστημονικῶν κορυφῶν.

Ἰατρος. Πόλιον;

Ἀπολογητής. Μὰ θά με ἠγαγκάζετε νὰ σὰς ἀναφέρω ἀτελείωτον ὄραμαθὸν ὀνειρώτων· θὰ σὰς ἀναφέρω προχείρως τοὺς Κοπέρνικον, Τ'νχο de Brahé, Γαλιλαῖον, Καστέσιον, Pascal, Νεύτων, Geoffroi St-Hilaire, Humboldt, Faraday, Agassiz, Leverrier, Δαρβίνον, Quatrefages, Romanes, Pasteur, τὸν τελευταίως μόλις ἀποθνήσκοντα Eddington... Ἄν δὲ θέλατε περισσοτέρας λεπτομερείας, εἰμπορεῖτε νὰ συμβουλευθῆτε εἰδικὰ βιβλία, ὅπου ἐκτίθενται τὰ ἀποτελέσματα σχετικῶν ἐρευνῶν μεταξὺ τῶν ἐπιφανεστέρων ἐπιστημῶν τοῦ κόσμου· ταιαῦτα βιβλία σὰς ἀναφέρω τὰ τῶν Engel, Zöckler, Kneller, Tabroum, Dennert, Dönecke. Ἄν δὲ αὐτὰ σὰς φανοῦν παλαιά, σὰς παραπέμπω εἰς τὴν νεώτερον ἔλθω. Ἄν δὲν ἀπατώμαι, τὸ τοῦ γάλλου ἀκαδημαϊκοῦ καὶ διευθυντοῦ τοῦ «Figaro» τῶν Παρισίων Robert de Fleurs, ποῦ φέρει τὸν τίτλον «Τὸ θρησκευτικὸν συναίσθημα καὶ ἡ Ἐπιστήμη». Ὁ γάλλος αὐτὸς ἀκαδημαϊκὸς ἔκαμε διὰ τῆς ἐφημερίδος του μίαν εὔρεσαν ἐρευνῶν μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν, ἡ ὁποία ἀπέδειξε κατὰ τὸν περιφανέστερον τρόπον ὅτι, ἐφ' ὅσον οἱ κορυφαῖοι τῶν θιασωτῶν τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν θρησκεύουν, ἔπεται ὅτι, διὰ τὴν ἀντέχην τῶν θρησκευτικῶν συναίσθημα εἰς τὸ φῶς τῆς ἐπιστημονικῆς γνώσεως αὐτοῦ τοῦ αἰῶνος τῶν φώτων, τοῦ εἰκοστοῦ, σημαίνει ὅτι ἡ ρίζα του εἶνε θαυμάτη μέρα εἰς τὴν ἀνθρωπίνην καρδίαν. Δὲν εἶνε πολὺς καιρὸς ποῦ ἔλαθα ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴν μίαν ἐπιστημονικὴν γνῶσιν τοῦ γνωστοτάτου εἰς τὴν σύγχρονον φυσικὴν ἐπιστήμην μεγάλου ἀμερικανοῦ φυσιοδίφου Ἀρθούρου Compton, καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Σικάγου· ἡ διάλεξις αὐτῆ εἶναι ὡς νὰ ἀπηγγέλη ἀπὸ στόμα χριστιανοῦ θεολόγου.

Νομικός. Ἄν, ἔπως εἶπατε, τὸ θρησκευτικὸν συναισθημα εἶνε ἔμμετον εἰς τὸν ἀνθρώπον, ἔπεται ὅτι ἡ ἀνθρωπότης πάντοτε θὰ ἐθρήσκει. θρησκεύει καὶ θὰ θρησκεύη. Πλὴν τῆς προαναφερθείσης ὑπὸ τοῦ ἀγαπητοῦ Φιλολόγου θεοσεβείας τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων, ὑπάρχουν γενικώτερα· ἐνδείξεις περὶ τοῦ πραγματος:

Ἀπολογητής. Πολλοί, καὶ παλαιότερων καὶ νεότερων· θὰ σὰς ἀναφέρω ὀλιγίστας, ἀλλὰ ἐκφραστικῶς τάσας. Καὶ πρῶτος μνημονεύσας ὁ Ὀμηρος:

πάντες δὲ θεῶν γατέουσι' ἀνθρώποι.

Ὁ Σωκράτης ἔλεγεν τοῦχ ὄρης ὅτι τὰ πολυχρονώτατα καὶ σοφώτατα τῶν ἀνθρωπίνων πόλεις καὶ ἔθνη θεοσεβέστατα ἔσται καὶ αἱ φρονιμώταται ἡλικία θεῶν ἐπιμελέσονται; Ὁ Ἀριστοτέλης «οὐδὲν ἔθνος ἄθεον» ἐγνώριζεν. Ὁ Πλάτων ἐδεδαίου ὅτι καὶ οἱ Ἕλληνες καὶ

αἱ δῆρβαροι θρησκεύουν, ὁ δὲ Ἰσοκράτης ἀπεφαίνετο ὅτι «οὐδεὶς ἔστιν ἐς οὐκ ἂν εὐξάιτο». Ὁ Κικέρων ἐξαοακτῆριζε τὴν θρησκευτικὴν ὡς γενικὴν ἐμμετον εἰς τοὺς ἀνθρώπους φαινόμενον· ἀπὸ ὅλα τὰ γένη τῶν ζῴων, ἔλεγεν, μόνον ὁ ἀνθρώπος ἔχει ἐννοιάν τινὰ θεοῦ, καὶ μεταξὺ δὲ τῶν ἀνθρώπων οὐδὲν νέος ὑπάρχει τόσο ἀνήμερον καὶ ἄγριον, ὥστε νὰ μὴ θρησκεύη: «in hominibus — λέγει — nulla gens est. neque tam inhumansueta, neque tam fera, quae non etiam si ignoret qualem habeat deum debeat, tamen habendum sciat». Ἄλλ' ἡ κλασσικώτερα καὶ ἀναγλυφώτερα εἰς ἐκφραστικὴν κύρια, εἶνε μία μαρτυρία τοῦ Πλουτάρχου.

Φιλολόγος. Τὴν ἐνθυμοῦμαι· ποῦ ἔκαμε βαθυτάτην ἐντύπωσιν ἡ δυνάμις τῶν ἐκφράσεών του, ποῦ ἐμαρτύρουν μίαν ἀκράδαντον πεποιθήσιν.

Νομικός. Ἀπλάθῃ, σὰν τί νὰ λέγῃ;

Φιλολόγος. Κατὰ λέξιν δὲν ἐνθυμοῦμαι τὴν περικοπήν, ἀλλά...

Ἀπολογητής. Ἐγὼ τὴν ἐνθυμοῦμαι ὁλόκληρον, διότι εἰδικῶς με ἐνδιαφέρει. Ἀκούσατε, λοιπόν, πῶς ἐκφράζεται ὁ Πλουτάρχος: «Ἐθροε δ' ἂν ἐπιὼν καὶ πόλεις ἀτειχίστους, ἀγορματους, ἀβασιλεύτους, ἀόικους, ἀγρημάτους, νομίσματος μὴ δεομένης, ἀπίστους θεῶν καὶ γυμνασίων· ἀνιέρου δὲ πόλιος καὶ ἀθέου, μὴ γοωμένης εὐχατε, μηδὲ θυσίαις ἐπ' ἀγαθοτε, μηδ' ἀποτροπατε κανῶν, οὐδεὶς ἔστιν οὐδ' ἔσται θεατῆς.

Νομικός. Πράγματι, δυνατὰ ἐκφράσεις.

(Συνεχίζεται)

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΑΠΑΜΙΧΑΝΑ

ΤΟ ΦΙΛΗΜΑ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

Ὁ ἐφετινὸς ἑορτασμός τῆς μεγάλης χριστιανικῆς ἑορτῆς τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου, κατὰ τὴν ὁποίαν οὐ μόνον οἱ ἀνθρώποι, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀφυχορ φύσις—τὸ σῶμα—χαίρει καὶ ἀνῆλλεται, κατὰ τὴν παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας μας, εὐρίσκει τοὺς χριστιανικοὺς λαοὺς πλήρεις δέσπαια ἐλπίδων διὰ τὴν τελικὴν νίκην τοῦ δικαίου, καταιματωμένους καὶ πάσχοντας ὅμως ἀπὸ τὴν φρικτὴν πολεμικὴν περιπέτειαν, ποῦ προσεκάλεσε τὸ κακὸν πνεῦμα τοῦ ὀλέθρου.

Καὶ ἐνθὸς θὰ ἀνέμενε κανεὶς ὅτι με τὴν πάραδον τοῦ χρόνου θὰ ἠλαττοῦντο αἱ προκαλοῦσαι τοὺς πολέμους διαιρέσεις μεταξὺ τῶν λεγομένων χριστιανικῶν λαῶν, ἐφ' ὅσον «ὁ ἀπλώσας ἐν Σταυρῷ τὰς παλάμας» Κύριος «τὰ ἔθνη τὰ μακρὰν συνήγαγε», διὰ τῶν πυρλίων γλωσσῶν τῆς Πεντηκοστῆς «εἰς ἐνότητα πάντας ἐκάλεσεν», «εἰς μίαν, δὲ συνήρμοσε πίστεως συμφωνίαν γλώσσας τὰς διαφόρους, τῶν ἔθνων πανσπερμίας», κατὰ τοὺς ἕμνους τῆς Ἐκκλησίας, διαπιστώνει δυστυχῶς μετὰ λύπης του, ὅτι ὁ χριστιανικὸς μεταξὺ τῶν ἔθνων σύνδεσμος εἶναι μέχρι καὶ τῆς σήμερον ἀκούη ὡς μὴ ὠφέλη, ἀκρῶς χαλαρὸς καὶ ὑπερβολικὰ εὐθραστός καὶ εἰς τὴν ἐλαφρύτεραν πολεμικὴν ἀναταραχὴν.

Καὶ ὅμως ὅλοι ὅσοι φέρουν τὸ ἄσμα τοῦ χριστιανοῦ ἀποτελοῦν, ἢ μάλλον ἐφαίλουν νὰ ἀποτελοῦν, μίαν

1. Κοδ. Α. Φιτράκη, Τὸ ἱερὸν τῆς εἰρήνης εἰς τὴν ἐρθὸν, λατιναίαν, Μυτιλήνη, 1937, σ. 11.

οικογένειαν, σύμφωνα με την διδασκαλίαν του Κυρίου και την παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας Του. Μία ἐκφρασις τῆς ἀδελφότητος αὐτῆς τῶν ὁπαδῶν τοῦ Χριστοῦ εἶναι καὶ ὁ ἀνταλλαγσόμενος κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα πασχάλιος ἀσπασμός, διὰ τὴν καταγωγὴν καὶ τὴν σημασίαν τοῦ ὀποίου γίνεται κατωτέρω λόγος¹.

Τὸ φίλημα γενικῶς δὲν ἀποτελεῖ φυσικὴν τοῦ ἀνθρώπου ἐκδήλωσιν, ἐφ' ὅσον ὑπῆρξαν εἰς τὸ παρελθὸν καὶ ὑπάρχουν καὶ μέχρι σήμερον λαοί, οἱ ὅποιοι τὸ ἀγνοοῦν², ἀλλ' ἔθιμον δημιουργηθὲν ὑπ' αὐτοῦ πρὸς ἐκδήλωσιν τῶν συναισθημάτων του καὶ συγκεκριμένων τῶν σχέσεών του πρὸς τὸ Θεῖον καὶ τὸν πλησίον του. Ὁ ἀσπασμός τῶν ποδῶν, τῶν ἐνδυμάτων κ.λ. τῶν θεοτήτων ἢ τῶν ἱερῶν ἀντικειμένων ἀπετέλει καὶ διὰ τοὺς σιμίτας καὶ διὰ τοὺς λοιποὺς εἰδωλολάτρης δεῖγμα λατρείας καὶ τιμῆς πρὸς αὐτά· ὁ μεταξὺ δὲ τῶν μελῶν μιᾶς οἰκογενείας ἢ κύκλου φίλων ἀσπασμός ἦτο ἐκδήλωσις τῆς ἀγάπης, τῆς συγγενείας καὶ τοῦ στενωτέρου συνδέσμου, ὁ ὅποιος συνήνηνε τὰ πρόσωπα ταῦτα³. Μεταξὺ τῶν μαθητῶν τοῦ Κυρίου φαίνεται ὅτι ἐπέκράτει τὸ ἔθιμον τοῦ ἀσπασμοῦ, ὡς ἀποδεικνύει τὸ προδοτικὸν φίλημα τοῦ Ἰούδα κατὰ τὴν ἀγωνιώδη νύκτα τῆς Γεθσημανῆς⁴. Ὁ ἴδιος, ἔλλωστε, ὁ Κύριος διδάσκει κατὰ τὴν ἐπὶ τοῦ ἔρους ἑμιλίαν, ὅτι δὲν εἶναι ἀρκετὸς διὰ τοὺς ὁπαδοὺς Του ὁ ἀσπασμός τῆς ἀγάπης μεταξὺ ἀδελφῶν, διότι τοῦτο πράττουν καὶ οἱ ἔθνηκοι, ἀλλ' ὅτι ἡ διὰ ἀσπασμοῦ ἐκδηλουμένη ἀγάπη δεόν να ἐπέκτεινῆται καὶ μεταξὺ τῶν ξένων, καὶ τῶν ἐχθρῶν των ἀκόμη⁵. Ἡ σημασία τοῦ μεταξὺ τῶν χριστιανῶν ἀσπασμοῦ γίνεται καταφανέστερα εἰς τὰς ἐπιστολάς τοῦ Ἀποστόλου τῶν ἐθνῶν. Τὸ κήρυγμα τοῦ Παύλου περὶ τοῦ ἀδελφικοῦ δεσμοῦ, ὁ ὅποιος ὀφείλει να συνδέῃ τοὺς πιστοὺς, ἐκδηλοῦται διὰ τοῦ μεταξὺ αὐτῶν ἀσπασμοῦ. Ὁ ἴδιος συνιστᾷ εἰς τὰ μέλη τῶν διαφόρων Ἐκκλησιῶν να ἀσπασθοῦν «ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἁγίῳ»⁶, παραγγέλλει «ἀσπασμοὺς» διὰ διαφόρους «ἀγίους», ἀδελφούς⁷ καὶ διαδιδάσκει τοὺς ἀσπασμοὺς τῶν Ἐκκλησιῶν, καὶ τῶν συνοδῶν του εἰς τὰς λοιπὰς Ἐκκλησίας καὶ εἰς ὠρι-

σμένους πιστοὺς¹. Ὁ συγγραφεὺς τῆς πρώτης ἐπιστολῆς: Πέτρος κινεῖται ὡσαύτως ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ κύκλου ἰδεῶν. «Ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἁγίῳ», συνιστᾷ καὶ οὗτος εἰς τοὺς παραλήπτας τῆς Ἐγκυκλίου του². Διὰ τῆς ἀνταλλαγῆς ταύτης τῶν ἀσπασμῶν ἀποσκοπεῖ ὁ Παῦλος καὶ οἱ λοιποὶ συγγραφεῖς τῶν ἐπιστολῶν να τονίσουν τὸν ἀδελφικὸν σύνδεσμον, ὁ ὅποιος ὀφείλε να συνδέῃ τοὺς ὁπαδοὺς τῆς «καινῆς ἐντολῆς». Αἱ ἀποστολικαὶ αὗται συστάσεις ὑπῆρξαν, κατὰ μεγίστην πιθανότητα, ἡ ἀφορμή, ὥστε τὸ ἔθιμον τοῦ «ἁγίου φιλήματος» να εἰσεέλθῃ καὶ να ἐπικρατήσῃ ἐν τῇ λατρείᾳ τῆς Ἐκκλησίας, καθ' ὅσον αὗται ἀπηυθύνοντο εἰς χριστιανικὰς κοινότητας καὶ θὰ ἀνεγινώσκοντο κατ' ἐπανάληψιν μετὰ τῶν σχετικῶν συστάσεων τοῦ ἀσπασμοῦ καὶ εἰς ἐπήκοον πάντων εἰς τὰς «κατ' οἶκον Ἐκκλησίας»³. Χαρακτηριστικὸν εἶναι, ὅτι ὁ ἀσπασμός τῆς ἀγάπης ἐλάμβανε χώραν εἰς πάσας τὰς λειτουργίας, περὶ ὧν κατωτέρω ὁ λόγος, μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν περικοπῶν ἐκ τῶν ἱερῶν κειμένων.

Ἡ ἕλλειψις μαρτυριῶν δὲν μᾶς ἐπιτρέπει, δυστυχῶς, να παρακολουθήσωμεν ἐν συνεχείᾳ τὴν σὺν τῷ χρόνῳ διαμόρφωσιν τῆς χριστ. λατρείας, ἵνα διαπιστώσωμεν ἀκριθῶς πότε εἰσήχθη εἰς αὐτὴν τὸ ἔθιμον τοῦ ἀσπασμοῦ. Πάντως κατὰ τὰ μέσα τοῦ δευτέρου αἰῶνος ὑπῆρχεν ἐν τῇ λατρείᾳ τὸ ἔθιμον τοῦτο, καθὼς μαρτυρεῖ ὁ φιλόσοφος καὶ μάρτυς Ἰουστίνος (†165), καὶ συνεδέετο μάλιστα στενωῶς μετὰ τῆς θείας Εὐχαριστίας. «Ἀλλήλους φιλήματι ἀσπασόμεθα παυσάμενοι τῶν εὐχῶν» ἔπειτα προσφέρεται τῷ προσετώτῳ τῶν ἀδελφῶν ἄρτος...», γράφει ὁ πατὴρ οὗτος ἐν τῇ περιγραφῇ τῆς λειτουργίας τῆς ἐποχῆς του⁴.

Ἐκ τοῦ τέλους τοῦ δευτέρου ἐπίσης αἰῶνος, ἢ τῶν ἀρχῶν τοῦ τρίτου, κατάγονται καὶ αἱ μαρτυρίαι τοῦ Κλήμεντος τοῦ Ἀλεξανδρέως⁵ καὶ τοῦ Τερτυλλιανοῦ⁶, αἵτινες πιστοποιοῦν τὴν ἐν τῇ λατρείᾳ χρῆσιν τοῦ ἀσπασμοῦ μεταξὺ τῶν πιστῶν ἀδιακρίτως μάλιστα φύλων. Εἰς τὰς μυσταγωγικὰς Κατηχήσεις τοῦ Κυρίλλου Ἱεροσολύμων (†386), εἶπου περιγράφεται ἡ ἐν Παλαιστίνῃ τελουμένη τότε λειτουργία, γίνεται πάλιν μνεία τοῦ ἀσπασμοῦ: «ὁ διάκονος ὄξω ἀλλήλους ἀπολάβετε καὶ ἀλλήλους ἀσπασόμεθα»⁷. Ἐν ταῖς Ἀποστολικάῃς Διαταγαῖς ἐπίσης, αἵτινες ἐγράφησαν κατὰ τὰ τέλη τοῦ τετάρτου αἰῶνος, ἀλλ' ἐπὶ τῇ βάσει πολὺ ἀρχαιοτέρας παραδόσεως, ὁ Ἐπίσκοπος «ἀσπάζεται τὴν ἐκκλησίαν». ὁ δὲ διάκονος ἐκφωνεῖ: «ἀσπάζεσθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἁγίῳ» καὶ ἀσπα-

1. Πρὸς Β. Meissner, Der Kuss im alten Orient. Πρακ. Πρωσ. Ἀκαδημ. Phil.-hist. Klasse, 1934, σ. 914 ἐ. Κ. Μ. Hofmann, Philema hagian. Güterloh, 1938, ἐνθα καὶ ἡ σχετικὴ Βιβλιογραφία. Πρὸς ὡσαύτως A. W. Winesche, Der Kuss in Bibel, Talmud und Midrasch, Breslau, 1911. F. X. Kraus Real-Encyclopädie der christl. Altertümer, τ. I. σ. 542 ἐ. Π. Τρεμπέλα, Αἱ τρεῖς Λειτουργίαι, Ἀθήναι 1935, σ. 88—91. Κ. Καλλινίκου, Ὁ Χριστιανικὸς ναός κ.λ.π., Ἀλεξάνδρεια, 1921.

2. Πρὸς Β. Meissner ἔ. ἀ., σ. 3.

3. Πρὸς Ματθ. 5,47. Λουκ. 1,40—4. 15,20, Πρξ. 20,38 κ.λ.π. Κατὰ τὸν Πλωτάρχον ὁ ἀσπασμός ἦτο «σύμβολον καὶ κοινωνίαν τῆς συγγενείας» F. Kraus, ἔ. ἀ., σ. 542, ὡς καὶ Β. Meissner, ἔ. ἀ., σ. 7.12.17, ἐνθα αἱ μαρτυρίαι καὶ ἐκ τῆς Π Δ.

4. Ματθ. 26,45 ἐ. Λουκ. 22,47. 5. Ματθ. 5,47.

6. Ρωμ. 16,16. 1 Κορ. 16,20. 2 Κορ. 13,12. 1 Θεσ. 5,26.

7. Ρωμ. 16,8 ἐ. 1 Κορ. 16,19. Φιλ. 4,21 Κολ. 4,10 ἐ. κ.λ.π.

1. 1 Κορ. 16,19—20. Κολ. 4,10 ἐ. Τίτ. 3,15 κ.λ.π.

2. 5,14 Πρὸς καὶ 3 Ἰωαν. 15 κ.λ.π.

3 Πρὸς Kraus ἔ. ἀ., σ. 542 Κ. Μ. Hofmann ἔ. ἀ., σ. 129. H. Lietzmann, Messe und Herrenmahl, 1926, σ. 229. Τοῦ αὐτοῦ, An die Römer (Handb. z. NT. 8) Tübingen, 1933 σ. 127.

4. Ἀπολ. I. κ. 65. MG 6, 428. Πρὸς καὶ Π. Τρεμπέλα, Ἡ τελετουργία τῆς Θ. Εὐχαριστίας κατὰ τοὺς δύο πρώτους αἰῶνας, «Θεολογία» 1924, σ. 265.

5. Πατρυγ. MG. 8,660—1. 6. De orat. 18. ML. 1,1281.

7. Μυστ. Κατηχ. 5. MG. 33,1112.

ζέσθωσαν οί τοῦ κλήρου τὸν ἐπίσκοπον, οἱ λαϊκοὶ ἄνδρες τοὺς λαϊκοὺς, αἱ γυναῖκες τὰς γυναῖκας»¹. Τὴν ἐντολὴν «ἀσπάσαθε ἐν φιλήματι ἀγίῳ» ἀλλήλους, περιέχει καὶ ἡ τὴν συριακὴν λειτουργικὴν παράδοσιν ἐκπροσωποῦσα λειτουργία τοῦ ἀγίου Ἰακώβου², ὡς καὶ ἡ ἐν Αἰγύπτῳ πιθανῶς γραφείσα περὶ τὰ τέλη τοῦ ἔκτου αἰῶνος λειτουργία τοῦ ἀγ. Μάρκου³.

Εἰς πάσας, ἐπομένως, τὰς ἀρχαίας ταύτας λειτουργίας ὑπάρχει ἡ ἐντολὴ διὰ τὴν ἀνταλλαγὴν τοῦ «ἀγίου φιλήματος» μεταξὺ τῶν πιστῶν, ἧτις ἐλάμβανε χώραν μεταξὺ τῆς ἀποχωρήσεως τῶν κατηχομένων καὶ τῆς ἀναφορᾶς εἰς διαφόρους παρ' ἐκάστη θέσεις⁴.

Κατ' ἀρχὴν φαίνεται διαἀντηλλάσσετο ὁ ἀσπασμὸς καὶ μεταξὺ ἑτεροφύλων⁵, ἀργότερον ὁμοῦ, πρὸς ἀποφυγὴν ἐκτρόπων, ἀπηγορεύθη, ὡς δεικνύει ἡ μαρτυρία τῶν Ἀποστ. Διαταγῶν, καὶ περιωρίσθη μόνον μεταξὺ ὁμοφύλων.

Τὴν σημασίαν τοῦ «ἀγίου φιλήματος», ἀνευρίσκουμεν εἰς τοὺς χριστιανούς συγγραφείς τῆς περιόδου ἐκείνης. Ὁ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς διδάσκει, ὅτι τὸ ἀνταλλασσόμενον ἐν ταῖς ἐκκλησίαις φίλημα δέον νὰ ἐκφράζη τὴν ἐσωτερικὴν ἀγάπην μεταξὺ τῶν πιστῶν, διότι τότε μόνον εἶναι «μυστικὸν» καὶ ἔντως «ἀγιον»⁶. Ὁ Τερτυλλιανὸς ὀνομάζει τὸν μεταξὺ τῶν χριστιανῶν ἀσπασμὸν «κατασφράγισμα τῆς προσευχῆς» καὶ φρονεῖ ὅτι οὗτος εἶναι ἡ ἀντανάκλασις τῆς ἐσωτερικῆς εἰρήνης τοῦ πιστοῦ εἰς τὰς μετὰ τῶν ἀδελφῶν του σχέσεις του⁷. Τὴν τοποθέτησιν τοῦ ἀσπασμοῦ πρὸ τῆς προσφορᾶς θεωροῦν οἱ ἐρμηνεύοντες αὐτὸν πατέρες ὡς ἔμπροσθεν, οὕτως εἰπεῖν, ἐφαρμογὴν τῶν λόγων τοῦ Κυρίου (Ματθ. 5, 23-24)⁸ καὶ ἐπὶ τῆς ἑρθῆς ταύτης γνώμης των στηρίζουν τὰς ἐρμηνείας των. «Τί λέγεις, γράφει ὁ Χρυσόστομος, ἀφήσῃς (δηλ. τὸ δῶρον πρὸ τοῦ θυσιαστηρίου). Ναί, φησί, διὰ γὰρ τὴν εἰρήνην τὴν εἰς τὸν ἀδελφόν σου καὶ αὐτὴ ἡ θυσία γέγονεν... Διὰ τοῦτο

καὶ ἐν τῷ καιρῷ τῆς θυσίας, οὐδεμιᾶς ἄλλης ἐμνημόνευσεν ἐντολῆς, ἀλλ' ἡ τῆς πρὸς τὸν ἀδελφόν κατὰ λαγαγῆς, δεικνύς ὅτι πάντων μεζζόν ἐστὶ τοῦτο... Μνημονεύωμεν οὖν διὰ πάντοδ τούτων τῶν ρημάτων καὶ τῶν ἀγίων φιλημάτων καὶ τοῦ φρικωδεστάτου ἀσπασμοῦ τοῦ πρὸς ἀλλήλους. Τοῦτο γὰρ συμπλέκει τὰς διανοίας ἡμῶν καὶ ποιεῖ σῶμα γενέσθαι ἐν ἀπαντας, ἐπειδὴ καὶ ἐνὸς σώματος μετέχομεν πάντες. Κεράσωμεν οὖν ἑαυτοὺς εἰς σῶμα ἐν, οὐ τὰ σώματα ἀλλήλοις ἀναφύραντες, ἀλλὰ τὰς ψυχὰς ἀλλήλαις τῷ τῆς ἀγάπης συνδέσμῳ συνάπτοντες... Ταῦτα συνειδότες, πάσαν καταλύσωμεν ἐργὴν καθαιρόντες ἑαυτῶν τὸ συνειδός»¹. Ὁ Κύριλλος Ἱεροσολύμων γράφει, ὅτι τὸ φίλημα ἐν τῇ λατρείᾳ «ἀνακίρνησι τὰς ψυχὰς ἀλλήλαις καὶ πάσαν ἀμνησικακίαν αὐταῖς μνηστεύεται. Σημεῖον, τοίνυν, ἐστὶ τὸ φίλημα τοῦ ἀνακραθῆναι τὰς ψυχὰς καὶ πάσαν ἐξορῆζειν μνησικακίαν». «Οὐκοῦν, συμπεραίνει, τὸ φίλημα διὰ λαγαγῆς ἐστὶ καὶ διὰ τοῦτο ἀγιον»². Ἐν τῇ λειτουργίᾳ τοῦ ἀγ. Μάρκου ὑπάρχει εἰδικὴ ἐσχὴ τοῦ ἀσπασμοῦ, ἡ ὁποία λέγεται ὑπὸ τοῦ ἱερέως, αἶμα τῆ ἐκφωνήσεως τοῦ «ἀσπάσαθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἀγίῳ», καὶ ἡ ὁποία κατὰ τὸν ἀριστον τρόπον παρέχει τὴν ἐρμηνείαν τοῦ ἀγ. φιλήματος: «...δῶρησαι ἡμῖν (Κύριε), γράφει, τὴν σὴν εἰρήνην καὶ τὴν σὴν ἀγάπην καὶ τὴν σὴν βοήθειαν καὶ κατὰπεμψον ἡμῖν τὴν δωρεάν τοῦ παναγίου σου Πνεύματος, ὅπως ἐν καθαρᾷ καρδίᾳ καὶ συνειδήσει ἀγαθῇ ἀσπασώμεθα ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἀγίῳ, μὴ ἐν δόλῳ, μὴ ἐν ὑποκρίσει, μὴ τὴν τοῦ ἀλλοτρίου κεκτημένον προαίρεσιν, ἀλλὰ ἄμωμον καὶ ἀσπίλον ἐν ἐνὶ πνεύματι, ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἀγάπης. ἐν σῶμα καὶ ἐν πνεύμα, ἐν μιᾷ πίστει καθῶς καὶ ἐκλήθημεν ἐν μιᾷ ἐλπίδι τῆς κλήσεως...»³.

Ἐἰς τὸ φίλημα, κατὰ τὸν Χρυσόστομον τέλος, ὅταν δὲν ὑποκούπῃται ὁπισθεν αὐτοῦ δολιότης καὶ ὑπουλόγη. «Τὸ φίλημα δέδοται ἵνα ἐμπίουσευμα τῆς ἀγάπης γίνῃται... ἕνα οὕτως ἀλλήλους φιλοῦμεν ὡς ἀδελφούς ἀδελφοί, ὡς παῖδες πατέρας ὡς πατέρες πατέρας, μᾶλλον δὲ ἀκόμη περισσώτερον, «ἐκεῖνα μὲν γὰρ φύσεως, ταῦτα δὲ χάριτος. Οὕτως αἱ ψυχὰι ἀλλήλαις συνδέονται»⁴.

Τὸ φίλημα, ἐπομένως, ἐν τῇ λατρείᾳ εἶναι ἐκδήλωσις τῆς συνδιαλλαγῆς μεταξὺ τῶν χριστιανῶν καὶ τῆς ἐπικρατήσεως μεταξὺ αὐτῶν τῆς ἀγάπης ἐκείνης. ἡ ὁποία καθιστᾷ πάντας τοὺς πιστοὺς μέλη μιᾶς οἰκογενείας. Μόνον, ἄλλωστε, ἐάν θὰ ἀποβάλουν οἱ χριστιανοὶ πᾶν ὅ,τι χωρίζει αὐτοὺς ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς των καὶ ἀποκτῆσουν τὴν «εἰρήνην», ὡς ἤρξατο νὰ ἀποκαλῆται καὶ αὐτὸς ὁ ἀσπασμὸς σὺν τῷ χρόνῳ ἐν τῇ λειτουργικῇ γλώσσῃ, δικαιοῦνται νὰ παρακαθίσουν εἰς τὴν πνευματικὴν τράπεζαν τοῦ Κυρίου των. Οὕτως παρέλαβεν ὁ χριστιανισμὸς τὴν στενὴν ἔννοιαν τῆς οἰκογενείας μετὰ τὸν ἀσπασμὸν ὡς ἐκδήλωσιν τῆς συν-

1. Βιβλ. VIII, II MG. 1,1089.

2. F. E. Brightman, Liturgies Eastern and Western, I. Oxford, 1906, σ. 44.

3. Αὐτόθι, σ. 123.

4. Πρὸς συγκρ. πίνακα πρὸς Π Τρεμπέλα, Ἡ τελεσιουργία κ.λ.π., σ. 273. Εἰς τὰς λειτουργίας τῶν Ἐκκλησιῶν τῶν Ἀρμενίων, Νεστοριανῶν, Ἰακωβιτῶν καὶ Κοπτικῶν διατηρεῖται μέχρι σήμερον ὁ ἀρχαῖος οὗτος τύπος. Πρὸς F. Heiler, Urkirche und Ostkirche, München, 1937, σ. 321—2. 448. 469. 505 καὶ F. E. Brightman, μ. ε., σ. 84. 123. 163. 227. 281. 434. Ἐν τῇ Δύσει ἠκολούθησεν ἡ σχετικὴ παράδοσις ἑτέραν ὁδόν. Πρὸς K. M. Hofmann, μ. ε., σ. 109 ε.

5. Πρὸς, πλὴν τῶν ἀναφερθεισῶν μαρτυριῶν, καὶ Τερτυλλιαν. De uxor. II κ. 4.

6. Παιδαγ. MG. S, 660—1.

7. De oratione κ. 18 ML. 1,1231.

8. «Ἐάν οὖν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, καὶ ἐκεῖ μνησθῆς ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ σοῦ, ἀφες ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ἔπαγε πρῶτον διαλλάγηθαι τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε ἐλθὼν πρόσφερε τὸ δῶρόν σου».

1. Ὁμιλία εἰς τὸ Πάσχα MG, 49,362.

2. Μυστ. Κατηχ. β. MG, 33,1123.

3. F. Brightman, μ. ε., σ. 123.

4. MG. 61,606.

θεούσης τὰ μέλη ταύτης ἀγάπης, διηύρυνε τὰ ὄρια αὐτῆς, ὥστε νὰ περιλάβῃ ὅλους τοὺς πιστοὺς του, ἡγιοποίησε ἐν τῇ λατρείᾳ του τὸ σύμβολον τοῦ ἀδελφικοῦ συνδέσμου των καὶ τὸ κατέστησε μέσον ἐκδηλώσεως τοῦ πνεύματος τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἀγάπης, τὸ ὅποτον δέον νὰ χαρακτηρίζῃ τοὺς ὁπαδούς του. Τοῦ ἐθίμου τοῦ ἀσπασμοῦ λειψάνα μόνον ἔχουν παρισωθῆ ἐν τῇ συγχρόνῳ λατρείᾳ. Μόνον οἱ ἱερουργοῦντες κληρικοί ἀνταλλάσσουν κατὰ τὴν τέλεσιν τῆς θείας Εὐχαριστίας τὸν ἀσπασμὸν τῆς ἀγάπης ἐνώπιον τοῦ θυσιαστηρίου. Μεταξὺ τῶν λοιπῶν πιστῶν ἀνταλλάσσεται εἰς τὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν ὁ ἀσπασμὸς τῆς ἀγάπης ὡς πασχάλιος ἀσπασμὸς μόνον κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα μαζί με τὸν χαρμόσυνον χαιρετισμὸν «Χριστὸς ἀνέστη!» Ἐκεῖ, ὅπου κατεπολεμήθη κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας ὁ ὀρθόδοξος χριστιανισμὸς, κατεδλήθη, σὺν τοῖς ἄλλοις, προσπάθεια νὰ μεταβληθῇ καὶ τὸ περιεχόμενον τοῦ πασχάλιου ἀσπασμοῦ, ἐφ' ὅσον τὸ ἐθίμον τοῦτο κατέστη ἀδύνατον νὰ ἐκρίζωθῇ ἀπὸ τὴν ψυχὴν τοῦ λαοῦ, διὰ συνθημάτων, τὰ ὅποια ἐξέφραζον τὴν νίκην μιᾶς κοινωνικῆς τάξεως ἐναντίον τῆς ἄλλης. Ἀσεβεστέραν κακοποίησιν ἐνός ἐθίμου εἶναι ἀδύνατον νὰ συλλάβῃ ἡ ἀνθρωπίνη φαντασία. Τὸ κατ' ἐξοχὴν σύμβολον τῆς εὐκρινείας, τῆς εἰρήνης, τῆς ἀγάπης καὶ τῆς συνδιαλλαγῆς ἐχρησιμοποιήθη διὰ κομματικῶν σκοποῦ καὶ ὡς σύνθημα δολιότητος καὶ μίσους. Οἱ σκηνοθετημένοι ἐκεῖνοι ἀσπασμοὶ ὑπενθυμίζον τὸ φίλημα τοῦ κήπου τῆς Γεθσημανῆ, τὸ ὅπολον ὑπῆρξε βέβαια ἡ ἀρχὴ τοῦ θείου δράματος τῆς σταυρώσεως, ἀλλὰ καὶ τῆς «νίκης» τῆς Ἀναστάσεως.

Ἄν καὶ τὸ ἐθίμον ὁμοῦ ἐπαυσε νὰ ὑπάρχῃ εἰς τὴν ἔκτασιν τοῦλάχιστον τοῦ παρελθόντος, ἡ δι' αὐτοῦ ἐκφραζομένη ἰδέα τοῦ ἀδελφικοῦ συνδέσμου τῶν χριστιανῶν ἐξακολουθεῖ νὰ ἀποτελῇ τὴν βάσιν τοῦ χριστιανικοῦ κηρύγματος καὶ σήμερον ὡς καὶ τότε καὶ θὰ τὴν ἀποτελῇ πάντοτε. Εἰς τοὺς ἐκπροσώπους καὶ χριστιανικοῦ ἰδεώδους ἀνήκει τὸ καθήκον νὰ καλλιεργήσουν ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον τὴν θείαν αὐτὴν ἀντίληψιν, ὥστε νὰ περιορισθοῦν, ἂν δὲν κατορθωθῇ νὰ ἐκλείψουν τελείως αἱ χωρίζουσαι τὴν ἀνθρωπότητα διαφοραὶ καὶ προκαλοῦσαι τὰ δεινά, τῶν ὁποίων ἔλοι ἐλάδομεν πικροτάτην πείραν κατὰ τὴν τελευταίαν πολεμικὴν περιπέτειαν. Αἱ πρόοδοι τοῦ τεχνικοῦ πολιτισμοῦ ἔχουν σημαντικὰ περιορίσει τὰς χωρίζουσας τοὺς ἀνθρώπους ἀποστάσεις, ὥστε ὁ πλανήτης ὀλόκληρος νὰ παρουσιάζεται ὄντως σήμερον, ὡς ἐφαίνετο ἄλλοτε, ἡ κατοικία μιᾶς μεγάλης οἰκογενείας. Ἄς γεφυρωθῇ λοιπὸν καὶ τὸ χωρίζον τοὺς ἀνθρώπους ψυχικὸν χάσμα δι' αὐτοῦ τοῦ κηρύγματος τῆς ἀγάπης, ὥστε νὰ ἀποτελέσῃ ἡ ἀνθρωπότης μιᾶν οἰκογένειαν ὡς τὴν προϋποθέτει ὁ Πασχάλιος ἀσπασμὸς.

Α. ΦΥΤΡΑΚΗΣ

* Κοῦφος ἀνὴρ πιστεύει παντὶ λόγῳ.

* Οὐκ ἔστιν ὁμοῦ καὶ κλίμακα ἀναβαίνειν, καὶ τῆς γῆς ἔχεισθαι.

* Πολλὴ ἡ τοῦ Θεοῦ σοφία καὶ ἐξ ἀμηχάνων εὐρίσκει πόρους.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

Φραγκλῖνος Ρουζβελτ (†)

Κατὰ τὰς κρισιμωτέρας στιγμὰς τοῦ γιγαντείου ἀγῶνος, τὸν ὁποῖον διεξάγει ἡ οἰκουμένη ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῶν λαῶν, ἡ ἀνθρωπότης κατώδυνος ἐπληροφορεῖτο τὸ ὅπως ἀπροσδόκητον θλιβερόν ἀγγελμα τῆς τελευταίας τοῦ μεγάλου Προέδρου τῆς Ἀμερικανικῆς Συμπολιτείας Φραγκλῖνου Ντιελάνο Ρουζβελτ. Παγκόσμιον ἠπλώθη τὸ πένθος ἐπὶ τῇ ἀπώλειᾳ τοῦ μεγάλου ἀποστόλου, ἀλλ' ἅμα καὶ πρωταγωνιστοῦ τῶν λαϊκῶν ἐλευθεριῶν, τοῦ ὄραματιστοῦ καὶ προμάχου ἐνὸς μέλλοντος θεμελιουμένου ἐπὶ τῶν ὑψίστων ἰδεωδῶν τῆς ἀγάπης, τῆς εἰρήνης, τοῦ ἀληθοῦς πολιτισμοῦ καὶ τῆς γνησίας προόδου, ὑπὲρ τῆς ἐπικρατήσεως τῶν ὁποίων ἠγωνίζετο ἐν τοῖς πρώτοις, ὠτακουστῆς τῶν εὐγενεστέρων παλμῶν τῆς ἀνθρωπότητος. Γνήσιος χριστιανός, ἐμπνεόμενος εἰς πᾶν του διάβημα ἀπὸ τὴν βαθεῖαν πίστιν του εἰς τὸν Κύριον τοῦ Παντός, τὸν ὁποῖον ἐπεκαλεῖτο πάντοτε εἰς τὰ διαγγέλματα καὶ τοὺς λόγους του, ἐμεσουράνει εἰς τὴν σύγχρονον πολιτικὴν ἱστορίαν ὡς εἰς τῶν εὐγενεστέρων ἀνθρώπων, γινωσκόμενος οὐ μόνον ὡς Πρόεδρος τῆς μεγάλης Ἀμερικανικῆς Συμπολιτείας, ἀλλὰ καὶ ὡς μεγάλη διεθνῆς προσωπικότης, ἀκατάβλητος προστάτης τῆς δοκιμαζομένης ἀνθρωπότητος καὶ τιμωρὸς τῆς στιγματισμοῦ τὴν ἀνθρωπίνην ἱστορίαν ἐπιστημονικῆς βαναυσότητος, τῆς ἐξαπολυθείσης κατὰ τῆς ἀνθρωπίνης ἀξίας. Ἄλλ' ἂν ὁ θάνατος τοῦ Ρουζβελτ ἐγένετο ὑπόθεσις ὀλοκλήρου τοῦ κόσμου, διότι εἶχε ταχθῆ εἰς τὴν κορυφὴν τῆς διεθνούς εὐγνωμοσύνης, κατὰ μείζονα λόγον ἐπῆρξεν ὑπόθεσις τῆς Ἑλλάδος ὑψίστη, ὀλοκληρωτικῶς ἐλληνικῆ, δι' οὗς λόγους γνωρίζει καὶ ὁ ἔσχατος τῶν ἐλλήνων.

Πῶς ὁμιλοῦν.

Ἡ εὐθύνη τῶν μεγάλων Κρατῶν εἶναι νὰ «σώζουσι τοὺς λαοὺς τοῦ κόσμου, καὶ ὄχι νὰ κυριαρχοῦν αὐτῶν». «Μὲ τὴν καθοδήγησιν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν βοήθειάν σας θὰ εἰρωμεν μιᾶν ὁδὸν πρὸς ἓνα κόσμον πολὺ καλύτερον, κόσμον εὐκρινῆ καὶ φιλικὸν μετὰ δικαίαν καὶ διαρκῆ εἰρήνην». «Ἡ Ἀμερικὴ κατέστη μία τῶν ἰσχυροτέρων δυνάμεων τοῦ καλοῦ ἐπὶ τῆς γῆς. Τοῦτο πρέπει νὰ τὸ διαφυλάξωμεν». «Τὴν στιγμὴν αὐτὴν ἡ καρδιά μου εἶνε πλήρης μιᾶς προσευχῆς. Ἀναλαμβάνων τὰ βάρη καθήκοντά μου, προσεύχομαι ἐν ταπεινοφροσύνῃ πρὸς τὸν Παντοδύναμον Θεὸν μετὰ τοὺς λόγους τοῦ Σολομῶντος: «Εὐδόκησον νὰ κρίνῃ ὁ δοῦλός Σου τὸν λαόν Σου ἐν πνεύματι κατανουήσεως, εὐδόκησον νὰ ἤμαι εἰς θεοῖσιν νὰ κάμνω διάκρισιν μεταξὺ καλοῦ καὶ κακοῦ ποῖος εἶναι ἱκανὸς νὰ κρίνῃ τοῦτον τὸν τόσον μέγαν λαόν; Ζητῶ μόνον νὰ ἤμαι καλὸς καὶ πλήρης πίστεως θεράπων τοῦ Κυρίου μου καὶ τοῦ λαοῦ μου».

Φράσεις ἐλλημμέναι ἐκ τοῦ πρώτου πρὸς τὸ Ἀμερικανικὸν κογκρέσον λόγου τοῦ νέου Προέδρου τῆς Ἀμερικανικῆς Συμπολιτείας Χάρου Τριούμαν.

Γερμανισμοί.

Κατὰ τὴν πρόοδον τῶν ἀγγλικῶν στρατιῶν πρὸς

τὸ κέντρον τῆς Γερμανίας ἀπεκαλύφθησαν ἐν Βαϊ-
μάρη καὶ ἐν τοῖς «στρατοπέδοις συγκεντρώσεως»
τῶν Μπούχενβαλνι, Μπέλεσεν καὶ Σέλε τοιαῦται
φρικαλεότητες, ὥστε οἱ ἄγγλοι ἀπέμειναν κατάπλη-
κτοι πρὸ τῶν ἐκδηλώσεων ὁμοιότητων πρωτακούσιων
καὶ πρωτοφανῶν εἰς τὰ ἀνθρώπινα χρονικά. Καὶ
οἱ ἐπίσημοι αὐτόπται τῶν ἀγριοτήτων τούτων ἠσθάν-
θησαν τοιαύτην φρίκην, ὥστε ἐνὰ ἀποροῦν λέξεων
ὅπως ἐκφράσουν τὸν ἀποτροπιασμόν των διὰ τὰ
φρικώδη ἐγκλήματα, τὰ ὅποια ἀνακαλύπτονται κα-
θημερινῶς. Ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες οὐδεμίαν αἰσθανό-
μεθα ἐκπληξιν δι' ὅτι εἶδον οἱ ἄγγλοι ἐν Γερμα-
νίᾳ, διότι τὸν ἐπιστημονικὸν βασανισμόν τῶν ἀπο-
τροπαιοτέρων κακούργων πάντων τῶν αἰώνων δὲν
εἶδομεν ἀπλῶς, ἀλλὰ τὸν ὑπέστημεν, τὸν ἐδοκιμά-
ζομεν καθ' ἐκάστην, ἄφωνοι μάρτυρες τῆς τρομε-
ρᾶς διαστροφῆς ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι δὲν ἐντρέ-
ποντο ἐνὰ μονοπωλοῦν τὸν πολιτισμόν. Ἐλπίζομεν
ὅτι θὰ καταστῇ δυνατὸν ἐνὰ καταρτισθῆ ἡ Μαύρη
Βίβλος τῶν ἀπαισιῶν χρονικῶν τῶν ἐν Ἑλλάδι γερ-
μανισμῶν, ἐνὰ μεταφρασθῆ εἰς πάσα; τὰς γλώσσας,
ἐνὰ διαδοθῆ εἰς ὅλον τὸν κόσμον, πρὸ παντός δὲ ἐνὰ
ἐπιβληθῆ ὡς ὑποχρεωτικὸν ἀνάγνωσμα εἰς τὰ γερ-
μανικὰ σχολεῖα, μὲ ὅλας τὰς εἰκόνας τῶν βασανι-
σμῶν, τῶν στρατοπέδων συγκεντρώσεως, τῶν σφα-
γῶν, τῶν ἀπαγχονισμῶν, τῶν θανατώσεων καὶ τῶν
ἐμπρησμῶν. Ἴσως ποτε συνεισθῶν, ἐγκατοπιρι-
ζόμενοι.

Εἰς προσοχὴν.

Πάντος τοῦ κόσμου τὰ βλέμματα εἶνε σήμερον
ἐστραμμένα ἐν προσοχῇ πρὸς τὸν Ἅγιον Φραγκί-
σκον τῆς Καλιφορνίας, ἐνθα συγκροτεῖται ἡ μετὰ
τόσης ἀγωνίας προσδοκηθεῖσα συνδιάσκεψις τῶν
ἠνωμένων ἔθνων, ἀφ' ἧς θὰ ὑψωθῆ μέγας μεγα-
λωσι τῆς εἰρήνης καὶ ἀκουσθῆ ἀπὸ τὰ ἐκατομμύρια τῶν
πονόμενων ψυχῶν τὸ ἄγγελμα τῆς
ἐλευθερίας. Ὁ νέος Πρόεδρος τῆς Ἀμερικανικῆς
Συμπολιτείας, χαιρετίζων τὴν εἰς τὴν Ἀμερικὴν
ἄφιξιν τῶν ἀντιπροσωπειῶν τῶν ἠνωμένων ἔθνων
ἐξήγγειλεν εἰς ἐπήκοον συμπάσης τῆς οἰκουμένης
τὴν δεοντολογίαν τοῦ μέλλοντος τῶν ἀνθρώπων καὶ
τῶν κρατῶν, διὰ τῆς ὁποίας θὰ καταστῇ δυνατὴ
ἐφεξῆς μία ἀξία ἐνὰ βιωθῆ ἀπὸ γνησίους ἀνθρώ-
πους ζωῆ. Πῶς θὰ καταστῇ δυνατὸν ἐνὰ μὴ σύρουν
ὀπισθὲν των ὡς πρόβατα οἱ παράφρονες τοὺς λαοὺς
εἰς τὸν ὄλεθρον; πῶς τὴν βίαν θὰ ἀντικαταστήσῃ
ἡ ἠθικὴ καὶ ὁ νόμος; πῶς θὰ οβεσθῆ ὀριστικῶς
ἀπὸ τὴν ζωὴν τὸ ἀνάξιον ἀνθρώπων ἀξίωμα τοῦ
δικαίου τοῦ ἰσχυροτέρου διὰ τὰ ἀντικατασταθῆ ἀπὸ
τὴν ἰσχὴν τοῦ δικαίου; πῶς, ἐπὶ τέλους, εἰς τοιοῦτον
βαθμὸν θὰ συνεισθῆ ἡ ἀνθρωπότης ὥστε ἐνὰ τεθῆ
τέρμα εἰς τοὺς πολέμους, — ἰδοὺ τὰ προβλήματα, ἡ
εὐθύνη τῆς λύσεως τῶν ὁποίων βαρύνει τοὺς συν-
ελθόντας ἐν Ἀγίῳ Φραγκίσκῳ. Διὰ τοῦτο πάντες
ἀτενίζου μετ' ἐδεξηγηγίου ἀγωνίας πρὸς τοὺς ρυ-
θμιστάς τῆς ἐν τῷ μέλλοντι ζωῆς τῶν λαῶν.

Τὰ σιωπώμενα.

Εἰς τὸν λεγόμενον «ἀριστερόν τύπον» πολὺς καὶ

συχνὸς γίνεται λόγος περὶ τῶν «δικαιωμάτων τοῦ
ἀνθρώπου». Γνωρίζομεν δὲ, ὅτι ἀφ' οὗτου ἠκούσθη
τὸ περὶ αὐτῶν κήρυγμα—ὑπὸ τῆς γαλλικῆς ἐπανα-
στάσεως τοῦ 1789—συνεστήθησαν καὶ ἐν Γαλλίᾳ
καὶ ἀλλαχοῦ ἴδιοι «Σύλλογοι τῶν δικαιωμάτων τοῦ
Ἀνθρώπου». Πουθενὰ ὅμως δὲν ἠκούσθη σύστασις
καὶ «Σύλλογον περὶ τῶν καθηκόντων τοῦ ἀνθρώ-
που». Αὐτὰ ἀπεσιωπήθησαν. Τὰ ἄγροεῖ λοιπὸν καὶ
ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος τύπος, διότι εἶναι καθήκοντα
σεβασμοῦ τῆς ζωῆς, τῆς περιουσίας καὶ τῆς τιμῆς...
«τῶν ἄλλων».

Ἠθικὴ καὶ Πολιτικὴ.

Ἐγραψε, λοιπὸν, τῷ 1793 ὁ μέγας ἀμερικανὸς
πολιτικὸς καὶ οικονομολόγος Ἀλέξανδρος Χάμιλ-
των, ὅτι οἱ νόμοι τῆς ἠθικῆς, οἱ διέποντες τὰς με-
ταξὺ τῶν ἀτόμων σχέσεις, δὲν ἰσχύουν διὰ τὰ ἔθνη,
διότι τὴν πολιτικὴν των ρυθμίζουσι τὰ συμφέροντα
καὶ αἱ δυνατότητες. Πὰ μεταξὺ τῶν κρατῶν σύμφωνα
καὶ αἱ συνθῆκαι τηροῦνται μόνον, ἐφ' ὅσον προ-
σαρμύζονται εἰς τὰς δυνατότητας τῆς στιγμῆς. Τὸ
βλέπομεν, δυστυχῶς. Καὶ εἰς αὐτὸ ἀκριβῶς ὀφείλου-
ται ὅλοι τῆς ἀνθρωπότητος αἱ ἐκ τῶν ἐκάστοτε με-
ταξὺ τῶν κρατῶν συγκρούσεων συμφοραί, διότι πα-
ραγωνρίζεται ἡ ἐνόησις τῆς ἠθικῆς, ἢ μᾶλλον διότι
ἡ Πολιτικὴ εἶνε ἐστερημένη ἠθικῆς, εἶνε a-morale,
καὶ διὰ τοῦτο εἶνε ἀνήθικος. Ἐφ' ὅσον εἰς τὴν Πο-
λιτικὴν δὲν ἀποβαίνει συνειδητὸν ὅτι ἡ ἠθικὴ εἶνε ἡ
αὐτὴ καὶ διὰ τὰ ἔθνη καὶ διὰ τὰ κράτη, διότι καὶ ὁ
φυσικὸς ἠθικὸς νόμος εἶνε εἰς, καὶ ὁ χριστιανικὸς
ἠθικὸς νόμος εἶνε πάντοτε ὁ αὐτὸς διὰ πάντας ἀ-
νεξαιρέτως, ὡς γνώμων δὲ τῆς πολιτικῆς συνειδη-
σεως εἰς τὰς διεθνεῖς σχέσεις τάσσεται ἡ χρησιμο-
θηρία, ἥτοι ἡ συμφορονοσκοπία ἠθικῆ, οἱ λαοὶ θὰ
ἦνε καταδικασμένοι ἐνὰ ὑφίστανται τὰ δεινὰ, ὅποια
ἐπεσώρευεν ἐπ' αὐτῶν ἡ σημερινὴ πανωλεθρία.

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

Ἡ Ἱ. Σύνοδος πρὸς καλλιτέραν διοργάνωσιν τοῦ ἐκκλη-
σιαστικοῦ ὄργανισμοῦ «Ἀποστολικὴ Διακονία τῆς Ἐκκλη-
σίας τῆς Ἑλλάδος» προέβη εἰς τὸν καταρτισμὸν ἐπιτροπῆς
ἀποτελουμένης ἐκ τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν, πρῶην Καρυ-
στίας κ. Παντελεήμονος, Ναυπακτίας καὶ Ἐδρυτανίας κ.
Γερμανοῦ, Γυθείου καὶ Οἰτύλου κ. Χρυσοστόμου καὶ ἐκ
τοῦ καθηγητοῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου
Θεσσαλονικῆς κ. Δ. Κουϊμουτσοπούλου. Τὴν 21 τ. μ. ἔλαβε
χώραν ἐν τῷ Ὑπουργεῖῳ Θεησκευμάτων καὶ Ἐθνικῆς
Παιδείας ἡ πρώτη συνεδρία τῆς ἐπιτροπῆς, εἰς ἣν ἔλαβε
μέρος ὁ Γενικὸς Διευθυντὴς τῶν Θεησκευμάτων κ. Β. Βέλλας
καὶ ὁ Τμηματάρχης τῶν Ἐκκλησιαστικῶν κ. Α. Φυτράκις.

— Λόγῳ τῆς παρατηρηθείσης ἐντόνου ἐκδηλώσεως τοῦ
Θρησκευτικοῦ συναισθηματικῶς κατά τὴν ἐνταῦθα μεταφο-
ρᾶν καὶ παμμονὴν τῆς σεπτῆς εἰκόνης τῆς Εὐαγγελιστρίας
Τήνου, ἀπεφασίσθη ὑπὸ τῆς Ἱ. Συνόδου, ὅτι, καταρτισθῆ
ἐπιτροπὴ ἀποτελουμένη ἐκ τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Σύρου
κ. λ. κ. Φιλαρέτου, Ναυπακτίας καὶ Ἐδρυτανίας κ., Γερμα-
νοῦ, Γυθείου καὶ Οἰτύλου κ. Χρυσοστόμου, τοῦ Πρωτο-
συγκέλλου τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν Παν. Ἀρχιμ.
Χριστοφόρου Ἀλεξανδροπούλου, τῶν αἰδεσ. Δουκᾶ Παπα-
ναστασίου καὶ Ἀγγέλου Νησιώτου, τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς
Ἐργασίας κ. Σ. Νικολαΐδου, τῶν καθηγητῶν τοῦ Πανεπι-
στημίου Ἀθηνῶν κ. κ. Β. Βέλλα Γενικοῦ Διευθυντοῦ τῶν

Θρησκευμάτων, και Λ. Φιλιππίδου, τῶν δημοσιογράφων κ. κ. Γ. Βλάχου, Ἀχ. Κύρου, Τοιμπιδάρου, και Ροδά και τοῦ διευθυντοῦ τοῦ ραδιοφωνικοῦ σταθμοῦ κ. Δ. Χρονοπούλου, ἵνα δώσῃ τὴν πρόθεσιν κατεστῆσιν εἰς τὴν ἐκδηλωθεῖσαν θρησκευτικότητά τοῦ λαοῦ τῆς Πρωτευούσης.

— Ἡ Ἱ. Σύνοδος κατήρτισεν ἐπιτροπὴν ἀποτελουμένην ἐκ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου πρώην Καρυστίας, ἀρχιερέως τῶν ἐνόλων Ἑλληνικῶν δυνάμεων, κ. Παντελεήμονος και τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Γυθείου και Οἰτύλου κ. Χρυσόστομου, ἵνα μελετήσῃ α) τὸ ζήτημα τῆς ἐκ τῶν στρατιωτικῶν καταλόγων διαγραφῆς τῶν ἐπιστρατευθέντων και εἴτα χειροιοκνηθέντων κληρικῶν β) τὸ τῆς ἐν τῷ στρατευματι θέσεως τῶν χειροιοκνηθέντων κατὰ τὰ ἔτη τῆς Κατοχῆς και μὴ ἐκπληρωσάντων τὰς στρατιωτικὰς ὑποχρεώσεις τῶν κληρικῶν γ) τὸ τῆς ἐκ τῶν καταλόγων τῶν ἐφεδρῶν ἀξιωματικῶν διαγραφῆς τῶν ὑπηρετησάντων ἐν τῷ στρατευματι Ἱεροκηρύκων.

— Ἐχορηγήθη ὑπο τῆς Ἱ. Συνόδου ἰσημερος ἄδεια ἀπουσίας δι' Ἀθήνας εἰς τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Ἑδέσσης και Πέλλης κ. Παντελεήμονα, 20ῆμερος δὲ εἰς τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Χαλκίδος κ. Γρηγόριον.

— Ἐν τῇ συνεδρίᾳ τῆς 12 Ἀπριλίου ἐ. ἔ. ἡ Ἱ. Σύνοδος κατέστησεν ἐκπτώτους τοῦ θρόνου αὐτῶν τοὺς Σεβ. Μητροπολίτας Ἡλείας κ. Ἀντωνίου και Σεργίου και Κοζάνης κ. Ἰωακείμ, εὐθὺς δ' ἐπληρώσας τὰς οὕτως χηραυσάσας Ἱ. Μητροπόλεις, τὴν μὲν πρώτην δια τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ναυπλίας και Ἐρυθραίας κ. Γερμανοῦ, τὴν δὲ δευτέραν δια τοῦ Ἱεροκήρυκος τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Σεργίου και Κοζάνης παν. Ἀρχ. κ. Κων. Πλατῆ.

— Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἰωαννίνων κ. Σπυρίδων, ὁ και προεδρεύων τῆς Ἱ. Συνόδου, συμφώνως τῷ νόμῳ 218/1948 ὁρίσθη πρόεδρος τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐκπαιδεύσεως.

— Ἐπειδὴ ἐν τῷ τύπῳ ἐξεφράσθη ἀπορία διὰ τὴν μετάθεσιν τῆς ἐορτῆς τοῦ ἁγ. Γεωργίου εἰς τὴν δευτέραν τῆς Διακαινησίμου, ἡ Ἱερά Σύνοδος ἐξέδωκε τῇ 22 Ἰστανμένου τὸ ἀκόλουθον ἀνακοινωθέν :

«Κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος 1944 ἡ Ἱερά Σύνοδος δι' ἀποφάσεως μετέθετε, κατὰ τὴν κρατοῦσαν τυπικὴν διάταξιν τῆς Ἐκκλησίας, τὴν ἐορτὴν τοῦ ἁγίου Γεωργίου εἰς τὴν δευτέραν τῆς Διακαινησίμου, ἐπειδὴ συμπίπτει ἐντὸς τῆς προσεχούς ἐβδομάδος. Τὴν ἀπόφασιν αὐτήν τῆς Ἱεράς Συνόδου κατέκριναν τινες ἀτόπως καὶ ἀναρμοδίως ἰσχυρισθέντες, ὅτι ἡ μετάθεσις αὕτη δικαιολογεῖται μόνον ἂν ἡ ἐορτὴ τοῦ ἁγίου Γεωργίου συμπέσῃ κατὰ τὴν Μεγάλην Ἑβδομάδα.

Πρὸς διαφώτισιν τῶν εὐσεβῶν ἀνακοινούται, ὅτι αἱ γινόμεναι μετάθεσις τῆς ἐορτῆς εἶνε συμφώνως πρὸς τὴν κρατοῦσαν ἐκκλησιαστικὴν τάξιν, ἡ ὅποια ἐφημέρηθη και κατὰ τὰ ἔτη 1929, 1932, 1937 ὅχι μόνον ὑπο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ και ὑπο τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, διότι κατὰ τὰ ἔτη ταῦτα συνέπεσεν ἡ ἐορτὴ τοῦ ἁγίου Γεωργίου κατὰ τὴν αὐτὴν ἀκριβῶς ἑβδομάδα, καθ' ἣν συμπίπτει και κατὰ τὸ τρέχον ἔτος».

— Τῷ ἐγκρίσει τῆς Ἱ. Συνόδου διορίσθησαν ὡς τακτικὰ μέλη τοῦ ἐπισκοπικοῦ δικαστηρίου τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Ἰωαννίνων ὁ Παν. Ἀρχ. Μοδερνὸς Πετρούλης και ὁ Οἰκονομὸς Γεώργιος Παπαχριστοδούλου, ὡς ἀναληρωματικά δὲ οἱ αἰδ. Δημ. Παππάς και Χριστόδουλος Λαππας.

— Διὰ Β. Δ. μετετέθη τῇ αἰτησίᾳ του ὁ Ἱεροκήρυξ τῆς τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Κύπρου Παν. Ἀρχ. Φωτῆος Σιαματοπούλου εἰς τὴν Ἱ. Μητροπολιν Θεσσαλονικῆς.

— Διὰ Β. Δ. ἀπέλυθη ὁ γραφεὺς τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Δημητριάδης κ. Κόκκινος.

— Διὰ Β. Δ. ἰδρύθη ἰδία ἐνορία ἐν τῷ συνοικισμῷ Ταξιαρχῶν Βόλου ὑπο ἐνοριακῶν Ἱ. Ναόν τῶν Ταξιαρχῶν.

— Κατοπιν εἰσηγήσεως τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Φωκίδος ἡ Ἱ. Σύνοδος ἐνέκρινε τὴν δημοσίευσιν τοῦ συγγράμματος «Θεὸς Παῦλος» τοῦ Παν. Ἀρχ. κ. Θεοφυλακίου Παπακωνσταντινοῦ.

— Διὰ Β. Δ. τὸ ἄχρι τοῦδε παρεκκλήσιον «Ἡ Ζωοδόχος Πηγὴ» Καταπόδιου τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν ἀνεκηρύχθη εἰς ἐνοριακόν.

— Διὰ Β. Δ. ἀνεκλήθη τὸ ἀπὸ 3ης Αὐγούστου 1944 ἐκδοθὲν διάταγμα περὶ μετατροπῆς τῆς γυναικείας Ἱ. ὠονῆς «Ἐπάνω Χρέπας» τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Μαντινείας και Κυνοῦρας εἰς αὐτοτελῆ ἀνδρῶν.

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΑΘΗΝΩΝ

Ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Ρουζβελτ ὁ Μακαριώτατος Ἀντιβασιλεὺς ἀπεφάσισεν ὅπως ὁ Οἶκος τῆς Ἀντιβασιλείας τῆς Ἑλλάδος πένθος τριῶν ἑβδομάδων, ἀπέλυσε δὲ τὸ ἀκόλουθον διαγγεῖμα πρὸς τὸν ἑλληνικὸν λαόν :

«Βαθυτάτην ὀδύνην δοκιμάζει σήμερον τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος ἀπο τὸ ἀδόκητον ἄγγελμα τοῦ θανάτου τοῦ ἀειμνήτου Προέδρου Φραγκλίνου Ντελάνο Ρουζβελτ ἐν πλήρει ῥωμότητι ὁράσεως και εἰς στιγμὰς τόσο ἀποφασιστικὰς δια τὴν ὁργάνωσιν τῆς μεταπολεμικῆς ἀνθρωπότητος. Ἡ ἑλληνικὴ ψυχὴ, συμμετεχούσα εἰς τὴν πρώην γοημίαν τοῦ παγκοσμίου πένθους, ἴσταται εὐλαβῆς και ἐγγνώμων ἐνώπιον τῆς μνήμης τοῦ Μεγάλου Νεκροῦ, ὅστις ὑπῆρξεν ὄχι μόνον εἰς ἐκ τῶν κυριωτάτων πρωταγωνιστῶν τῆς συμμαχικῆς Νίκης, ἀλλὰ και ἐνθους ζηλωτῆς τῆς ἐλευθερίας και πρόμαχος τοῦ πολιτισμοῦ, εὐτυχίας καὶ ὁδηγῆσιν διὰ χειρὸς σταθερῶς και μετὰ πίστεως ἀκλονήτου τὸ σύγχρονον ἀμερικανικὸν ἔθνος εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ καθήκοντος, τῆς τιμῆς και τῆς δόξης. Ὁ Φραγκλίνος Ρουζβελτ ἀπέθανεν ὡς στρατιώτης πρὶν ἢ ἢ ὡς ὁ παιὼν τῆς ἐπερχομένης ὀριστικῆς Νίκης, δραματικῶς ἕνα κοσμον τοῦ μέλλοντος εἰρηνικῶν και δικαίων, ἐντὸς τοῦ ὁποίου τὰ ἔθνη και οἱ λαοὶ θὰ πραγματοποιήσουν τὸ χριστιανικὸν ἰδεώδες τῆς ἀγάπης, τῆς προσόδου και τῆς εὐθυμίας. Πέραν τούτου εἶναι γνωστὰ και τὰ προσωπικὰ αἰσθήματα τοῦ πρὸς τὴν Ἑλλάδα, τῆς ὁποίας ὑπῆρξεν ἀφωσιωμένος φίλος και ἐνθερμος συνήγορος και παραστάτης κατὰ τὰς τραγικὰς στιγμὰς τῶν δοκιμασιῶν τῆς.

«Δι' ὃ και δρόμῳ τὸ Πανελλήνιον ἀνατείνει ἐκ βάθρων προσευχὴν, ὅπως ὁ Ὑψιστος ἀναπαύσῃ παρ' Ἐαυτῷ τὴν μακαρίαν ψυχὴν τοῦ μεταστάντος, ὅστις, διὰ τῶν πράξεων αὐτοῦ, ἐξασφαλίσει ὅλους ἐξέχουσας εἶσιν ἐν τῷ χορῷ τῶν εὐγενεστατων φυσιογνωμιῶν τῆς παγκοσμίου ἱστορίας και τῶν πιστῶν φίλων τῆς εἰρήνης».

Πρὸς δὲ τὸν νέον Πρόεδρον τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς κ. Τριούμαν διεβίβασε τὸ ἐπόμενον τηλεγράφημα :

«Ἡ Ἑλλάς μετὰ τῶν φιλελευθέρων Ἐθνῶν πενθεῖ σήμερον τὸν θάνατον τοῦ Μεγάλου Πολίτου τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς. Τὰ εὐγενῆ ἰδεώδη, τὰ ὁποία ἔταξε σκοπὸν τῆς ζωῆς του και δια τὰ ὁποία ἐζησε και ἀπέθανε, θὰ ἐπιζήσουν εἰς τοὺς αἰῶνας. Δὲν ἐπέπρωτο νὰ ἴδῃ τὸ ἀποτελεσμα τοῦ ἔργου, τὸ ὁποῖον ἀνάσσει ἐπ' ἀγαθῷ τῆς ἀνθρωπότητος. Εἶθε νὰ εὐδοκήσῃ ὁ Ὑψιστος νὰ μᾶς καταστήσῃ ἀξιους διαδόχους τῆς μεγάλης κληρονομίας και νὰ δώσῃ εἰς ἡμᾶς τὴν δύναμιν νὰ φέρωμεν εἰς πέρας τὸ μεγα ἔργον του».

Ἐσπυτως ἐξέφρασε τὰ συλλυπητήρια Αὐτοῦ πρὸς τὴν χηρὰν Ρουζβελτ διὰ τοῦ ἐξῆς τηλεγραφήματος :

«Ἐπιθυμῶ νὰ σᾶς ἐκφράσω τὴν μεγάλην θλίψιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ και τὴν προσωπικὴν μου βαθεῖαν συμμετοχὴν εἰς τὸ πένθος διὰ τὸν αἰφνιδιον θάνατον τοῦ Προέδρου Φραγκλίνου Ντελάνο Ρουζβελτ. Ἡ ἀνάμνησις τοῦ Μεγάλου Ἀρχηγοῦ θὰ ἐπιζήσῃ αἰωνίως εἰς τὴν καρδίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, ὅστις τόσα ὀφείλει εἰς τὰς ἐπ' ἀγαθῷ τῆς ἀνθρωπότητος προσπάθειάς τοῦ ἐκλιπόντος. Δέομαι εἰς τὸν Πανάγαθον νὰ παράσῃ εἰς ἡμᾶς τὴν εὐλογίαν του και νὰ σᾶς χορηγήσῃ τὴν ἐξ ὕψους παρηγορίαν ὅτι τὸ ἔργον του θὰ ἐπιζήσῃ εἰς τοὺς αἰῶνας».

Τῷ προπαραελθόντι Σαββατῷ (15) ἐπὶ τῇ ἀγγελίᾳ τοῦ θανάτου τοῦ Προέδρου τῆς Ἀμερικανικῆς Συμπολιτείας Φραγκλίνου Ντελάνο Ρουζβελτ ἐν τῷ καθεδρικῷ ναῷ ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ Μακαριώτατου Ἀρχιεπισκόπου Ἀντιβασιλέως, τοῦ Πρωθυπουργοῦ, τῶν ὑπουργῶν, τῶν μελῶν τοῦ διπλωματικοῦ Σώματος, και πάντων τῶν ἐπισήμων, ἐτελέσθη ἐπιμνημόσυνος δέησις. Περὶ τοῦ ἐκλιπόντος μεγάλου πολιτικοῦ ὁμίλησεν ἀπὸ ραδιοφώνου περὶ τὴν 1 μ. μ. αὐθιμέρον ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως, ὅταν δὲ περὶ τὸ τέλος τῆς ὁμιλίας του ἐξήγγειλε τήρησιν σιγῆς ἐνὸς λεπτοῦ, ἤχη-

σαν οι κώδωνες των ναών πενήθιως και άνεσιάλη πάσα έν τή πόλει κίνησις.

—Τω παρελθόντι Σαββάτω (21) έγένετο ή μεταφορά τής εικόνας τής Θεομήτορος έκ του καθεδρικού ναού εις τό έν Τήνω Ιερόν αυτής Προσκήνυμα μεθ ή; πομπής και έκοιόσθη ένταύθα. Κρουομένων των κωδώνων ό Μακαριώτατος 'Αρχιεπίσκοπος 'Αντιβασιλεύς μεταβάς εις τόν ναόν παρέλαβε μετά δέησιν τήν εικόνα, έν πομπή δέ διά μέσου μουσικών λαού και μαθητικών παρατάξεων, ήγουμενός τμήματος άστρυφάκων έν στολή, ακολουθούντων δέ τής μουσικής του Δήμου, προσκόπων, σπουδαστών των άνωτάτων Σχολών, τής μουσικής του στρατού, στρατιαιτικού τμήματος ευζώνων τής φρουράς του 'Αφανούς Στρατιώτου, των έκκλησιαστικών λαβάρων και έξαπτεργών, του κριτούντος τό Λάβαρον ήγουμενός τής μονής άγ. Λαύρας, των ιεροφαιτών, πολυαριθμών ιερέων και διακόνων, των μεγάλων τής 'Ι. Συνόδου, του κουβουκλίου, έβάδιζεν ό Μακαριώτατος 'Αντιβασιλεύς, όπισθεν δ' αυτού τό ύπουργικό σύμβουλον, ομάδες έπισήμων και άπειρον λαού πλήθος μέχρι του σταθμού του ηλεκτρικού σιδηροδρόμου. 'Εν Πειραιεί άλλη πομπή παρέλαβε τήν εικόνα, επί έξέδρας δ' έμπροσθεν του ναού τής άγ. Τριάδος έψάλη δέησις παρόντος και του κ. Πρωθυπουργού, μεθ' ό ή εικών έκοιόσθη εις άντιορθολογικήν, δι' ου ή αυτή μετά του Σεβ. Μητροπολίτου Σύρου έπιτροπή έφερεν αυτήν εις Τήνον.

Τή 10 π.μ. τής παρελθούσης Κυριακής τό Πανεπιστήμιον 'Αθηνών έτέλεσεν έν τή μεγάλη αίθούση των τελετών αύτῶν πολιτικών μνημόσυνον εις μνήμην του Φαγκλίλου Ρουζβελτ. Τόν άρμόζοντα λόγον παρακληθείς ειπεν ό 'Αντιπρόεδρος του Πανεπιστημίου και 'Υπουργός τής 'Εθνικής Παιδείας και των Θρησκευμάτων κ. Δημ. Μπαλάος όστις, άνασκοπήσας τόν βίον του μεγάλου πολιτικού, έξηγήρε τάς σπανίας αυτού άρετάς, τήν ύψηλήν ιδεολογίαν και τήν προς τήν 'Ελλάδα άγάπην, παρέστησε δέ τό μέγεθος τής άπολείας, ήτις έπληξεν ου μόνον τήν 'Αμερικανικήν Συμπολιτείαν, άλλα και τόν κόσμον δλόκληρον, έπισυμβέβη μάλιστα κατά τάς παραμονάς τής συμμαχικής νίκης. Παρόστησαν εις τό μνημόσυνον ή Α. Μ. ό 'Αρχιεπίσκοπος 'Αντιβασιλεύς, ό Πρόεδρος τής Κυβερνήσεως μετά του ύπουργικού Συμβουλίου, ή Α. Β. ό Πρωσβευτής τής 'Αμερικής, οι καθηγηται και άλλοι έπίσημοι.

—Τή 11 π.μ. τής παρελθούσης Δευτέρας (23) παρισταμένου του Μακαριώτατου 'Αντιβασιλέως και χοροστατούντος του Σεβασμιωτάτου προεδρεύοντος τής 'Ι. Συνόδου Μητροπολίτου 'Ιωαννίνων κ. Σπυρίδωνος, έψάλη έν τή πλατεία 'Αλεξάνδρας Πειραιώς έπιμνημόσυνος δέησις ύπερ των κατ' άπόλειαν τελεθεισάντων ναυτικών.

—Διά Νομοθ. Διατάγματος ('Εφ. Κυβ. 7 Φεβρ. 1942 φ. 21) όρισθείσης έναρξσεως τής λειτουργίας τής Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κατά τό Πανεπιστημιακόν έτος 1941-42, τακτικά αυτής έδραί ιδρύθησαν δέκα : Γεν. 'Εκκλησ. 'Ιστορίας, Γεν. 'Εκκλησ. Γραμματολογίας, 'Εκκλησ. Δικαίου, Εισαγωγής και 'Ερμηνείας τής Παλ. Διαθήκης έκ τε του πρωτοτύπου και τής μεταφράσεως των Ο. Εισαγωγής και 'Ερμηνείας τής Καινής Διαθήκης, Συστηματικής Θεολογίας, Θρησκευτιολογίας και Φιλοσοφίας, Κατηχητικής και 'Εκκλησ. Ομιλητικής, και Ποιμαντικής, 'Εξομολογητικής και 'Ιεραποστολής. Κατά δέ τό άρθρον 3 του Ν. Δ, οι πρώτοι καθηγηται τής έν λόγω Σχολής «διορίζονται έντός μηνός από τής δημοσίευσσεως του παρόντος διά διατάγματος έκδομένου ύπό του έπί των Θρησκευμάτων και 'Εθνικής Παιδείας 'Υπουργού μετ' άπόφασιν του 'Υπουργικού Συμβουλίου, λαμβανόμενην εισηγήσει του αυτού ύπουργού, όστις καταρτίζει ήτιολογημένην περί έκάστου ύποψηφίου έκθεσιν». Και οι μόν πρώτοι καθηγηται διορίζονται κατά προτίμησιν "έκ των διατελούντων ή διατελεσάντων τακτικών ή έκτάκτων καθηγητών του Πανεπιστημίου ή των έχόντων νόμιμον πρότασιν έκλογής εις τακτικήν έδραν καθηγητού του Πανεπιστημίου. Παρελθόντος δέ του προμνηνευθέντος μηνός, ό διορισμός των καθηγητών εις κενάς, κενωθησομένας ή ιδρυομένας νέας έδρας γίνεται κατά τάς περι έκλογής των καθηγητών διατάξεις του οργανισμού του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

Για συντακτικής πράξεως ύπ' άριθ. 34 ('Εφημ. Κυβ' 4 'Απριλ. 1945, αρθ. 85) οι επί τή βάσει του νόμου τούτου διορισθέντες καθηγηται άπολούνται, ύποχρεούται δ' ή Θεολογική Σχολή του Πανεπιστημίου 'Αθηνών όπως έντός 15 ήμερών από τής δημοσίευσσεως τής συντακτ. Πράξεως έκλέξη κατ' άνωτάτων όρων 5 τακτικούς καθηγητάς τής Θεολογ. Σχολής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης: οίτινες, συγκροτούμενοι εις Σχολήν, γνωματεύουν προς τόν 'Υπουργόν Θρησκευμάτων και 'Εθνικής Παιδείας περί των άναγκαζών προς συμπλήρωσιν τής λειτουργίας τής Θεολογ. Σχολής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης τακτικών ή έκτάκτων έξόντων Οι δ' ύπό τής Θεολογ. Σχολής κατά τά άνω έκλεγόμενοι δέον να ήνε έκ των παρ' τή Θεολογική Σχολή του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης εδδοκίμως ύπηρετησάντων και έκ των παρ' τή Θεολογ. Σχολή του Πανεπιστημίου 'Αθηνών, ύπηρετούντων, ή ύπηρετησάντων, δις δέ τουλάχιστον ως ύψηλόν ή έπικουρικών ή έκτάκτων καθηγητών εδμενός ύπ' αυτής κριθέντων.

'Η Θεολογική Σχολή του Πανεπιστημίου 'Αθηνών, διασκευθείσα επί τής άνωτέρω συντακτικής πράξεως, όμοφώνως άπεφάνθη ότι αυτή, χηρίζει άναθεωρήσεως, έπεφυλάχθη δέ, έρωτώμένη ύπό του 'Υπουργού, να διατυπώση σχετικώς τάς άπόψεις τής.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ

Καθ' ό άνεκοινώθη διά του ραδιοφωνικού σταθμού Μόσχας, διά νόμου καθιερώθη ό πολιτικός γάμος έν Βουλγαρία.

“ΕΚΚΛΗΣΙΑ,,
ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑ
† Ο 'Ιωαννίνων ΣΗΥΡΙΑΩΝ
† Ο Φωκίδος ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ
† Ο Γυθείου και Οικόλου ΧΡΗΣΟΣΤΟΜΟΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΑΠΑΜΙΧΑΗΛ
Καθηγητής του Πανεπιστημίου
ΣΥΝΤΑΚΤΗΣ
ΑΝΔΡΕΑΣ ΦΥΤΡΑΚΗΣ
Δ* τής Θεολογίας

ΟΡΟΙ ΣΥΝΔΡΟΜΩΝ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1945

'Ιερών ναών 'Αθηνών και Πειραιώς	Δρχ. 5.000
> > πόλεων και κωμοπόλεων	> 1.000
> > χωρίων	> 300
'Ιερών Μονών	> 500
'Ιριτών	> 500
Φοιτητών και σπουδαστών	> 200
Διά τάς προκηρξσεις έκλογής ιερών.	> 1.000

Δ: άλλας καταχωρίσεις ιδιαίτεροι συνεννοήσεις

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

'Επιστολαί, άρθρα, βιβλία, άνταλλαγαι περιοδικών και έφημερίδων: Πρός τήν Διεύθυνσιν τής «'Εκκλησίας», 'Οδός Μοσχονήσων 12α, 'Αθήνας 8, [Τηλέφ. 82.219].
Συνδρομαί και έμβάσματα: Πρός τήν Διαχείρισιν του Περιοδικού «'Εκκλησία», οδός Φιλοθέης 19, 'Αθήνας (Κ).
Αί συνδρομαί προκαταβάλλονται.
Αιδ. Γεώργιον Α. Χαλκιαδόπουλον Πορταριάν Βόλου, κ. Σταύρον Ναυσούλην Πρόεδρον αιδ. Βασιλείου Χατζη-Φιλισπίδην, Θεσ/νίκην 'Αρεσίον 'Ιβηρίτην, Θεσ/νίκην. 'Ενεργώγητε: έκδομένα φύλλα άποστέλλονται, παρακαλούμεν όπως άποστείλητε διά ταχ. έπιταγής τήν συνδρομήν. Τεύχη παρελθόντων έτών δέν ύπάρχουν.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ : Π. Σ. ΜΑΝΩΛΕΣΗΣ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ, ΤΥΠΟΣ "ΦΟΙΝΙΚΟΣ", ΑΣΟΝΝΑΤΟΥ 4